

BURGERBERAAD DRENTHE OVER WONEN

ADVIESRAPPORT
10 juli 2024

Colofon

Dit adviesrapport is opgesteld in opdracht van het Drents Parlement (de provinciale Staten van Drenthe) en gepubliceerd op woensdag 10 juli '24.

Opdrachtgever

Initiatiefnemer voor het Burgerberaad Drenthe is Provinciale Staten (PS) van Drenthe.

Gedelegeerd opdrachtgever namens PS: **Simone Buissink**, *Statengriffier*

Projectteam

Vanuit de Statengriffie:

Kamiel Bertels, *Procescontroller*

Justin Richardson, *Statenonderzoeker*

Rianne Schuurman,
Communicatieadviseur

Vanuit de provincie:

Christiaan Teule, *Projectleider*

Tessa Brink, *Communicatieadviseur*

Team Moventem

Robin Koster
Strategisch adviseur en directeur

Joyce Berentsen
Projectmanager/onderzoeker

Frithjof de Haan
*Dagvoorzitter (Maatschap voor
Communicatie)*

Karin Krijt-Garritsen
Senior adviseur/projectleider

Lisa Meijer
Onderzoeker

Overname van informatie uit deze publicatie is toegestaan onder voorwaarde van bronvermelding.

Disclaimer

Dit rapport is met grote zorg opgesteld. Team Moventem heeft getracht gebruikte bronnen zorgvuldig te vermelden en auteursrechten te respecteren. Mocht u onvolkomenheden tegenkomen, dan willen wij dat graag weten. U kunt contact opnemen via info@moventem.nl. Team Moventem is niet aansprakelijk voor enige directe of indirecte schade die zou kunnen ontstaan door het gebruik van dit rapport.

Vragen?

Stel ze aan Robin Koster, Strategisch adviseur en Directeur bij Moventem.

r.koster@moventem.nl

0575 84 3738

www.moventem.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Rode draden	7
Goede samenwerking en sfeer.....	7
Emotionele betrokkenheid.....	7
Wet- en regelgeving.....	7
Doorstroming.....	7
Behoud groen en natuur	7
Aandacht voor doelgroepen.....	7
Lobby bij gemeenten en het Rijk.....	7
Verbinding tussen adviezen	8
Over het Burgerberaad	9
Achtergrond.....	9
De adviezen van het Burgerberaad	10
Totstandkoming van de adviezen	10
Onderwerp: Wet en regelgeving	11
Onderwerp: Participatie	13
Onderwerp: Doorstroming.....	16
Onderwerp: Bestaande bebouwing en leegstand.....	17
Onderwerp: Inrichting van ruimte met behoud van natuur	21
Onderwerp: Verdeling woningaanbod over doelgroepen	23
Onderwerp: Jongeren	24
Onderwerp: Zorg	26
Onderwerp: Onderzoek naar wonen en leven in Drenthe	27
Onderwerp: Naoberschap	28
Onderwerp: Uitbreiding	29
Onderwerp: Openbaar vervoer.....	30
Onderwerp: Circulair verduurzamen	31
Onderwerp: Stroomnetwerk en -gebruik.....	32
Meer informatie over het Burgerberaad en de adviezen	34
Totstandkoming en samenstelling Burgerberaad Drenthe.....	34
Procesbeschrijving en ontwikkeling van de adviezen	37
Ter afsluiting: het spoken word	39
Bijlage 1: Afgewezen adviezen.....	43
Onderwerp: Participatie	43
Onderwerp: Doorstroming.....	43
Onderwerp: Inrichting van ruimte met behoud natuur.....	45
Onderwerp: Verdeling woningaanbod over doelgroepen	45
Onderwerp: Jongeren	47
Onderwerp: Zorg	47
Onderwerp: Buurthuizen en multifunctionele gebouwen	48
Onderwerp: Uitbreiding	49
Onderwerp: Circulair verduurzamen	50
Onderwerp: Stroomnetwerk en -gebruik.....	50

Bijlage 2: Bijdrage deskundigen.....	51
Bijlage 3: Overzicht van gedeelde informatie	53
Map Algemeen	53
Map Bijeenkomsten.....	53
Bijlage 4: Aanwezigheid deelnemers	55

Voorwoord

Geachte Statenleden, beste lezers,

Voor u ligt het adviesrapport van het Burgerberaad Drenthe over de toekomst van wonen in onze provincie. Wij als deelnemers van het Burgerberaad zijn een diverse groep inwoners uit Drenthe, die de kans hebben gekregen om samen te komen, kennis op te doen, standpunten uit te wisselen en een gezamenlijke visie te vormen over hoe wonen in de provincie Drenthe er in de toekomst uit zou moeten zien.

In een tijd waarin de woningnood steeds nijpender wordt, duurzaamheid een belangrijk aandachtspunt is en de leefbaarheid van onze lokale gemeenschappen onder druk staat, hebben wij de uitdaging aangenomen om hierover na te denken en aanbevelingen te formuleren.

Dit rapport is het resultaat van intensieve gesprekken, het delen van kennis en ervaringen, het laten informeren door experts over allerlei onderwerpen, en het gezamenlijk zoeken naar oplossingen die passen bij de noden en wensen van zowel huidige als toekomstige bewoners van Drenthe.

Quote deelnemer: *“Uit de gesprekken die we hebben gevoerd, blijkt dat iedereen een persoonlijk verhaal heeft en dat daar emotie bij zit.”*

Wij zijn een groep mensen met uiteenlopende achtergronden en perspectieven. Samen zijn we ‘Drenthe in het klein’, een goede afspiegeling van de hele Drentse samenleving. Door samen te werken hebben wij een breed gedragen advies geformuleerd dat rekening houdt met de diversiteit van de provincie.

Quote deelnemer: *“Er is een heel goede samenwerking in kleine groepjes. Iedereen kan zijn zegje doen en er wordt gedacht aan oplossingen voor alle inwoners van Drenthe.”*

De adviezen in dit rapport weerspiegelen niet alleen onze zorgen en wensen, maar ook onze vastberadenheid om bij te dragen aan een betere toekomst voor Drenthe. Er is met zorg en aandacht gekeken naar wat nodig is om een inclusieve, duurzame en toekomstbestendige woonomgeving te creëren.

Quote deelnemer: *“We waren het niet altijd met elkaar eens, maar verschillen van mening zijn uitgesproken en we zijn dichterbij elkaar gekomen. We horen elkaars verhaal en begrijpen elkaar daardoor beter.”*

We zijn trots op wat we samen hebben bereikt. En ook op de plezierige manier waarop. De respectvolle omgang met elkaar en onze inzet zijn tekenend voor de Drentse inwoners.

Dit adviesrapport is niet alleen bedoeld voor beleidsmakers en bestuurders, maar voor iedereen in Drenthe. We gaan ervanuit dat de aanbevelingen van het Burgerberaad breed gedragen zullen worden aangenomen door het Drents Parlement. Het is de overtuiging dat we dan met elkaar komen tot een woonbeleid dat recht doet aan de behoeften van alle inwoners in de provincie Drenthe.

Wij stellen het op prijs om regelmatig op de hoogte gehouden te worden van de voortgang van ons harde werk tijdens dit Burgerberaad en om een persoonlijke uitnodiging te ontvangen om over een jaar te horen welke adviezen worden overgenomen, welke niet en waarom.

Met trots en vertrouwen presenteren wij u dit rapport. We danken iedereen die heeft bijgedragen aan dit proces. Aan de slag!

Met vriendelijke groet,

De deelnemers van Burgerberaad Drenthe

Rode draden

De adviezen zijn los van elkaar te lezen en uit te voeren. Maar alle adviezen samen zorgen voor een aantal waardevolle inzichten. Er zijn deelnemers als verkenners op zoek geweest naar verschillen, overlap en rode draden in adviezen. Zij zijn als bijen op zoek gegaan naar kruisbestuiving. Zij zijn gekomen tot de volgende rode draden:

Goede samenwerking en sfeer

De deelnemers van Burgerberaad Drenthe hebben op een hele fijne manier samengewerkt. Iedereen kwam aan bod in de gesprekken, verschillen tussen meningen werden uitgepraat en er werd oplossingsgericht gedacht. We vinden dat bijzonder, omdat we met zoveel deelnemers zijn en heel verschillend zijn van elkaar.

Emotionele betrokkenheid

Iedereen woont ergens en heeft een eigen verhaal. Deelnemers van het Burgerberaad zijn met deze persoonlijke ervaringen expert op het gebied van wonen. Er mag ruimte zijn voor deze emoties en persoonlijke verhalen.

Wet- en regelgeving

Een onderwerp dat elke keer terugkomt, is wet- en regelgeving. We weten dat er veel regels zijn, maar het is onduidelijk wat ze inhouden, hoe ze samenhangen en wat de nut en noodzaak ervan is. Regels zijn niet te vermijden, maar onduidelijkheid wel. Kennis over regelgeving en de mogelijkheden is dus heel belangrijk.

Doorstroming

In veel adviezen gaat het over doorstroming van doelgroepen. Dit is een belangrijk thema volgens het Burgerberaad. Dit is een mogelijke (deel)oplossing voor het vraagstuk wonen, maar het is ook heel lastig. Je kunt inwoners niet zomaar uit huis zetten voor een goede doorstroming. Wel vinden we het belangrijk om te stimuleren.

Behoud groen en natuur

We vinden samen dat het behoud van groen en natuur in de provincie heel erg belangrijk is. We vinden dat we de huidige contouren van dorpen en steden zoveel mogelijk moeten bewaren. Ook daarbinnen mag er aandacht zijn voor groen en natuur, bijvoorbeeld bij nieuwbouw.

Aandacht voor doelgroepen

Er zijn specifieke doelgroepen die vaak worden genoemd door de deelnemers. Zij vinden het belangrijk dat er aandacht is voor jongeren, het behouden van inwoners in de regio en dat er goed gezorgd moet worden voor ouderen.

Lobby bij gemeenten en het Rijk

Er is onduidelijkheid over wat de rol van de provincie is en welke verantwoordelijkheden bij de gemeente liggen. Ook is er wat wantrouwen richting de verschillende overheden. In adviezen is de provincie niet altijd de aangewezen overheid om het probleem op te lossen, een kans te benutten, nieuw beleid of regels te maken of projecten op te zetten. In dat geval vragen we of de provincie bij andere overheden wil lobbyen om het advies uit te voeren.

Verbinding tussen adviezen

We zien overlap en verbinding tussen de adviezen. Het is complex en het hangt met elkaar samen. Om te komen tot de adviezen, hebben we het vraagstuk wonen opgedeeld in deelonderwerpen. Wonen gaat namelijk over veel onderwerpen en aspecten die niet los van elkaar kunnen worden gezien.

Over het Burgerberaad

Achtergrond

Waarom een burgerberaad?

De provincie Drenthe moet in het omgevingsbeleid keuzes maken over de inrichting van Drenthe en dus over de toekomst van wonen in Drenthe. Het Drents Parlement wil graag meer in verbinding met de inwoners plannen maken om besluiten te kunnen nemen waar Drenthe in de toekomst behoefte aan heeft. Inwoners kennen hun eigen omgeving en situatie het beste. Het Drents Parlement wil gebruik maken van de kennis, expertise en creativiteit uit de samenleving. Met het Burgerberaad Drenthe over Wonen kan het Drents Parlement samen met inwoners keuzes maken voor Drenthe.

De uitkomsten van het Burgerberaad dragen bij aan de ontwikkeling van het uiteindelijke beleidsadvies. Dit adviesrapport van het Burgerberaad is een zwaarwegend advies dat het Drents Parlement gaat betrekken bij onder meer de ontwikkeling van de Woonagenda en de Omgevingsvisie Drenthe.

Vraag aan het Burgerberaad

Het Burgerberaad Drenthe heeft de volgende vraag gekregen van het Drents Parlement:

“Wat vinden jullie belangrijk voor de toekomst van wonen in Drenthe?”

Daarbij horen deelvragen om de hoofdvraag aan het Burgerberaad concreet te maken. De deelvragen gaan over verschillende thema's die belangrijk zijn binnen het vraagstuk wonen:

- Wat vinden jullie belangrijk voor verschillende doelgroepen?
- Wat vinden jullie belangrijk bij het invullen van de beperkte ruimte die we hebben?
- Wat vinden jullie belangrijk als het gaat om nieuwe woonvormen?

Het onderwerp wonen

In september 2023 heeft het Drents Parlement onderzoek laten doen waarin inwoners van Drenthe werden gevraagd wat volgens hen een geschikt onderwerp zou zijn voor een Burgerberaad. De resultaten lieten zien dat wonen een van de meest genoemde onderwerpen was. Eerder onderzoek heeft ook laten zien dat mensen graag meepraten over onderwerpen die spelen in hun eigen leefomgeving. Wegens deze redenen is gekozen voor het onderwerp wonen voor het eerste Burgerberaad Drenthe.

Hoe ziet Burgerberaad Drenthe eruit?

Burgerberaad Drenthe bestaat uit 150 inwoners uit de provincie die samen Drenthe in het klein zijn. In de groep deelnemers van het Burgerberaad Drenthe is er een goede afspiegeling over de kenmerken geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en gemeente waarin ze wonen. Lees meer informatie over de totstandkoming en de samenstelling van het Burgerberaad op pagina 33 van dit rapport.

De adviezen van het Burgerberaad

Totstandkoming van de adviezen

Ontwikkeling van de adviezen

De adviezen zijn gemaakt door de deelnemers van het Burgerberaad Drenthe. Als eerste hebben de deelnemers aangegeven welke onderwerpen in het vraagstuk wonen zij belangrijk vinden. Vervolgens is verdiept op deze onderwerpen door in gesprek met deskundigen te kijken naar waarom het een belangrijk onderwerp is, wat een ideale situatie zou zijn en welke dilemma's en botsende belangen er spelen. Dit vormde het vertrekpunt voor het komen tot een advies, dat de deelnemers samen definitief hebben gemaakt.

Onafhankelijke feedback op adviezen

Companen is een adviesbureau op het gebied van wonen en leefomgeving. Deelnemers konden aangeven of zij feedback op het advies wilden van Companen. Vervolgens heeft Companen de geselecteerde conceptadviezen beoordeeld op haalbaarheid en bijdrage aan het woonvraagstuk. Ook hebben zij gekeken naar de rol en bevoegdheid van de provincie binnen de adviezen. De feedback van Companen is met de deelnemers gedeeld tijdens de vierde bijeenkomst, zodat zij met deze informatie de adviezen definitief konden maken.

Stemmen over de adviezen

De deelnemers van het Burgerberaad hebben tijdens de laatste bijeenkomst gestemd over de adviezen. Eerst is in een groep van 15 deelnemers bepaald hoe de stemprocedure eruit moest zien. In de groep zijn alle mogelijkheden gepresenteerd en besproken. Op basis daarvan heeft het de groep een voorstel voor de stemprocedure gedaan aan alle deelnemers. Het voorstel was:

- je kan stemmen voor het *aannemen* of *afwijzen* van een advies of je *onthouden van stem*;
- een advies is *aangenomen bij 66% van de stemmen of meer*;
- alle *aangenomen adviezen komen in het rapport* en de *afgewezen adviezen in de bijlage*;
- bij elk advies (zowel aangenomen als afgewezen) wordt de *stemverhouding weergegeven*.

Het voorstel voor de stemprocedure is unaniem aangenomen door het hele Burgerberaad.

De adviezen staan in de volgorde die ook is gebruikt tijdens de stemming. De aangenomen adviezen staan op de volgende pagina. De afgewezen adviezen staan in bijlage 1 van dit rapport.

Meer informatie over de totstandkoming van de adviezen staat beschreven op pagina 36 van dit rapport. Meer informatie over de bijdrage van deskundigen en kennisbronnen staan in bijlage 2 en bijlage 3.

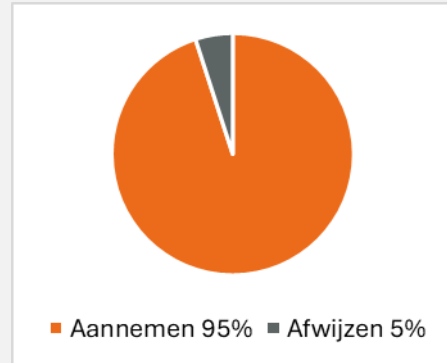
Onderwerp: Wet en regelgeving

Advies 1.1 aangenomen met 95% van de stemmen: Eenduidige wet- en regelgeving

Wij adviseren overzichtelijke, begrijpelijke en eenduidige regelgeving in Drenthe en uniform voor doelgroepen, waarbij verschillende gemeenten (zoveel mogelijk) dezelfde basisregels volgen.

Toelichting op het advies

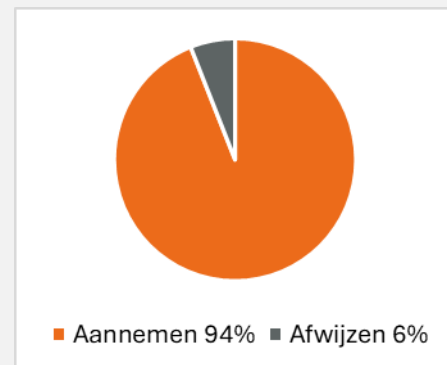
Gemeenten hanteren veelal verschillende regels, die vaak moeilijk te vinden zijn. Dat werkt verwarrend en verlamd bij ideeën en initiatieven. De gemeenten willen dat iedereen, alle doelgroepen, prettig woont. De regelgeving en mogelijke subsidies/vergoedingen moeten daarbij passen. Het is nu niet overzichtelijk voor burgers en ook niet makkelijk vindbaar. Er moet één centrale online plek komen waar alle wet- en regelgeving makkelijk vindbaar is. Niet iedereen begrijpt de regels. De regels zijn het grootste probleem bij het komen tot nieuwe woonvormen. Dit belemmert ook bij burgerinitiatieven. Het belangrijkste is dat de regelgeving over bestaande woonvormen vereenvoudigd moet worden, dat is een taak van de provincie. Initiatieven van burgers mogen niet tegengehouden worden door de bureaucratie. Dit moet anders en sneller. De overheid moet de moed hebben om meer naar de geest van de wet te handelen, in plaats van de wet tot op de letter te handhaven. Het moet mogelijk zijn om via noodwetgeving versneld bouwen te creëren (bijvoorbeeld flexwoningen). Om eenduidigheid in de regels te krijgen binnen de gemeenten zou het projectbesluit vaker toegepast kunnen worden, en zou er vaker gebruik gemaakt kunnen worden van versnellingsteams en versnellingstafels. Een projectbesluit is een instrument van de provincie waarmee zij kan ingrijpen.

Advies 1.2 aangenomen met 94% van de stemmen: Versoepeling van wet- en regelgeving

Wij adviseren dat de regelgeving wordt aangepast om nieuwe woonvormen makkelijker te realiseren (bijvoorbeeld voor tiny houses, delen van woningen, kangoeroe- en mantelzorgwoningen, logeerhuis, splitsen van woningen, woonboten etc.).

- Dit houdt in: het mogelijk maken van tijdelijke verhuur van gedeelde woningen met bescherming voor de oorspronkelijke bewoner.
- Het toestaan van nieuwe woonvormen op groot privéland
- Versoepeling van de regelgeving om het opdelen van woningen en kavels mogelijk te maken.
- De regelgeving voor het toepassen van nieuwe woonvormen moet soepeler en eenvoudiger.

Toelichting op het advies

Ze moeten geplaatst kunnen worden op logische locaties waar vraag naar woningen is. Dit zorgt voor een efficiënt gebruik van de beschikbare ruimte en draagt bij aan het oplossen van woningnood in drukbevolkte gebieden.

Onderzoek of (tijdelijke) vergunningen verstrekt kunnen worden en of deze vergunningen verplaatst kunnen worden, waardoor er geen permanente aanspraak op een specifieke locatie is.

Waarom is wet- en regelgeving een belangrijk onderwerp?

Er zijn veel regels en processen duren lang als het gaat om het bouwen van nieuwe woningen en het veranderen van herbestemmingen. Regels zijn nodig, maar teveel regels zorgen voor vertraging. Door de hoeveelheid regels is het soms onduidelijk wat wel of niet mag. Er komen steeds nieuwe regels, maar er gaan geen oude regels weg. Minder regels helpen wel bij snelle woningbouw, maar dat zorgt wel voor minder rechtsbescherming van bijvoorbeeld omwonenden. Nieuwe regels brengen ook problemen met zich mee, maar daar is het effect nog niet goed van bekend.

De belangrijkste ingang voor woningbouw is bij de gemeente. De provincie komt (soms) pas later in beeld bij woningbouw. De rol van de provincie is nu meer passief dan actief. De provincie kijkt of plannen passen bij bestaande regels en belangen van de provincie. De provincie heeft de mogelijkheid om naast het controleren van regels ook gemeenten en initiatiefnemers te stimuleren om woningen te bouwen. We zijn één provincie en er is veel vraag naar nieuwe woningen. Maar alle gemeenten hebben andere regels voor woningbouw. Er is behoefte aan duidelijkheid voor inwoners over de rol van de provincie.

Er is een veranderende maatschappij, en er is veel vraag maar weinig aanbod. Er komen nieuwe ideeën voor woonvormen uit de samenleving, maar die passen niet altijd bij de regels van de provincie. Daardoor is het moeilijk om nieuwe woonvormen voor elkaar te krijgen. Nieuwe woonvormen zijn nodig om snel nieuwe woningen te krijgen in Drenthe. Het gaat hierbij om specifiek beleid en regels voor nieuwe woonvormen, niet in het algemeen.

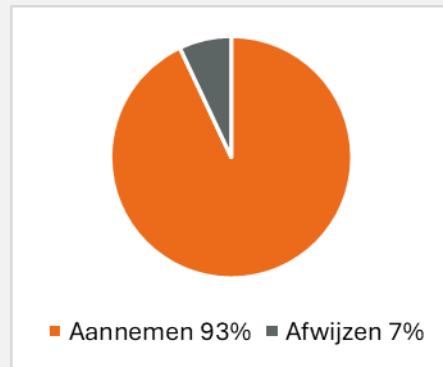
Onderwerp: Participatie

Advies 2.1 aangenomen met 93% van de stemmen: Gericht participatiebeleid voor wonen in Drenthe

Wij adviseren dat de provincie samen met gemeenten één gericht beleid maakt voor participatie op het gebied van wonen, zowel voor projecten die door de overheid worden gestart als voor (lokale) bewonersinitiatieven.

Toelichting op het advies

Inwoners moeten aan de voorkant meegenomen worden en niet aan de achterkant. Met betere participatie moet het realiseren van meer woonruimte sneller kunnen. Door goede participatie worden procedures versneld en draagvlak vergroot, omdat men niet in bezwaarprocedures blijft hangen en traineren wordt voorkomen. Het is ook belangrijk dat de provincie en de gemeenten openstaan voor initiatieven van bewoners en meer proactief luisteren naar de bewoners, bijvoorbeeld in de vorm van enquêtes of burgerberaden. Bij participatie moet inclusiviteit voorop staan, zodat iedereen die wil, zijn of haar inspraak tijdig kan doen in het proces. Belangrijk hierin is een duidelijk tijdspad te hanteren in een vooraf bepaald stappenplan. Wij vinden het daarbij belangrijk dat de provincie de gemeenten adviseert dat zij dezelfde regels hanteren.

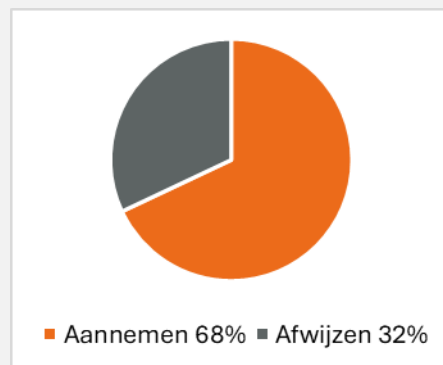

Advies 2.2 aangenomen met 68% van de stemmen: Vrijmaken van financiële middelen voor professionele begeleiding

Wij adviseren om financiële middelen (of formatie) vrij te maken voor adviseurs die inwoners vanaf de start begeleiden bij hun burgerinitiatieven.

Toelichting op het advies

Het is belangrijk dat dit onafhankelijke adviseurs zijn, aangesteld door de provincie. Deze adviseurs dienen als vaste aanspreekpunten en begeleiden inwoners bij het navigeren door de complexe regelgeving en procedures van de overheid. Dit zorgt ervoor dat burgerinitiatieven efficiënter en effectiever kunnen worden gerealiseerd. Deze adviseur informeert de inwoners over de mogelijkheden en het verloop van het traject rondom hun initiatief. Bovendien adviseren wij om ambtenaren en bestuurders mee te nemen naar de locatie van het initiatief. Dit zorgt ervoor dat zij een beter beeld krijgen van de omgeving en de specifieke context, wat leidt tot beter geïnformeerde beslissingen.

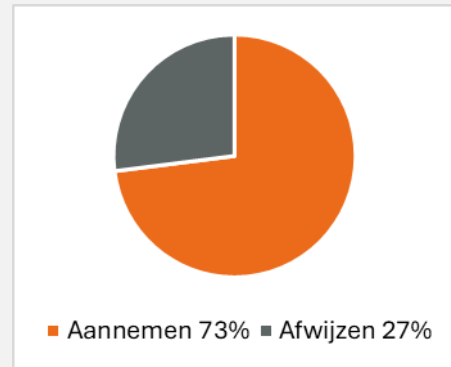

Advies 2.4 aangenomen met 73% van de stemmen: Aanmoedigen gemeenten voor betere inspraak inbreidingsplannen

Wij adviseren de provincie om in gesprek te gaan met de gemeenten en hen aan te moedigen om bewoners meer inspraak te geven bij inbreidingsplannen met bijvoorbeeld een (mini-)burgerberaad.

Toelichting op het advies

Wij vinden dit belangrijk omdat de bewoners er zelf komen te wonen. En omdat bewoners goede ideeën kunnen hebben en hun omgeving het best kennen. De provincie zou hierin een voortrekkersrol moeten nemen en gemeenten moeten activeren (subsidiëren) en adviseren.

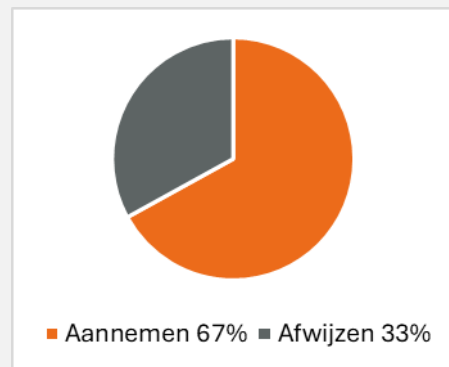
Advies 2.5 aangenomen met 67% van de stemmen: Participatieplan met duidelijke besluitvorming

Wij adviseren om voor aanvang van woningbouwprojecten een participatieplan op te stellen waarin staat wie, wat, waar en wanneer betrokken wordt. En wij adviseren de provincie om gemeenten te stimuleren en ondersteunen om dit op een toegankelijke manier te doen. Bijvoorbeeld door een basis participatieplan aan te bieden.

Toelichting op het advies

Onze bedoeling van het advies is om een samenleving te creëren waarin iedereen deel kan nemen en gewaardeerd wordt. Dit zorgt ervoor dat projecten meer gedragen worden door de gemeenschap, bezwaren achteraf worden voorkomen en de doorlooptijd van de uitvoering van plannen wordt verkort.

Het participatieplan moet vooraf omschrijven wat er gebouwd moet worden, voor welke doelgroepen en welke faciliteiten daarbij horen. Tevens moet er een duidelijk beeldkwaliteitsplan worden opgesteld. Er moet uiteraard altijd ruimte zijn voor afwijkende meningen, mits respectvol gebracht. Met deze meningen moet ook respectvol worden omgegaan en gekeken worden in hoeverre eraan tegemoet kan worden gekomen zonder de mening van de meerderheid tekort te doen. Dit zorgt voor breed gedragen besluitvorming en voorkomt onnodige vertragingen.

Het participatieplan moet ook ingaan op de manier waarop mensen geïnformeerd worden. Dit kan door middel van straatgesprekken, in het buurthuis, geadresseerde brieven aan belanghebbenden/ omwonenden, aankondigingen in huis-aan-huisbladen, sociale media, en het inzetten van maatschappelijk werkers op wijkniveau. Actieve benadering van burgers om mee te denken over een project is essentieel. En we raden aan altijd een mengvorm van verschillende communicatiekanalen te gebruiken.

Waarom is participatie een belangrijk onderwerp?

Participatie zorgt voor draagvlak en collectieve betrokkenheid van direct belanghebbenden bij projecten. Het verbetert de leefomgeving en leefbaarheid en zorgt ook voor sociale integratie. We willen dat inwoners betrokken worden bij het zoeken van locaties, de invulling van locaties en de keuze van doelgroepen om te huisvesten. Diversiteit bij participatie is wenselijk, dus zo veel mogelijk verschillende inwoners uit verschillende kernen betrekken.

De overheid heeft invloed. Daarom is inspraak van inwoners en betere communicatie tussen burgers en overheid zinvol. Er zijn veel verschillende belangen die afgewogen moeten worden met inbreiding (commercieel, economisch en sociaal). Met participatie betrekken we alle partijen en stimuleer je dat de keuzes samen worden gemaakt en iedereen blij is met zijn plek.

Bij een burgerinitiatief hebben inwoners vrijheid om eigen initiatieven te ontwikkelen. Daardoor is er ook minder weerstand bij nieuwe initiatieven. Het zorgt ook voor een betere samenwerking. Meer locaties voor burgerinitiatieven en betere samenwerking en participatie is nodig. Nu loopt men wel eens aan tegen bureaucratie en belemmering van snelle realisatie. Aandachtspunten zijn goede communicatie en afstemming met ambtenaren.

Onderwerp: Doorstroming

Advies 3.1 aangenomen met 69% van de stemmen: Extra hulp voor ouderen om door te stromen

Wij adviseren laagdrempelig gratis en onafhankelijk advies voor ouderen van een seniorenbemiddelaar.

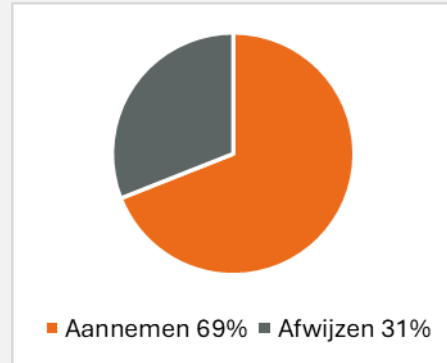
Toelichting op het advies

Advies moet laagdrempelig en toegankelijk zijn voor iedereen die dit nodig heeft. Advies kan aan huis, telefonisch, online of via een loket waar men op de hoogte is van alle regelgeving. Onafhankelijkheid wordt gewaarborgd door een checklist. Zo is er ook een uniforme werkwijze. Door middel van duidelijkheid open zijn richting inwoners. Dit kan bereikt worden door:

- Persoonlijk contact is belangrijk.
- Een website opstarten en een centraal telefoonnummer.
- Bekendheid door verspreiden van folders, kranten, etc.
- Duidelijk startplan en vrijblijvende adviserende hulp.

Waarom is dit een belangrijk onderwerp?

Een seniorenmakelaar geeft duidelijkheid in het oerwoud van regels en voorzieningen.

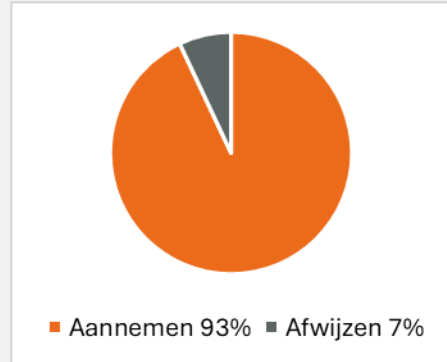
Onderwerp: Bestaande bebouwing en leegstand

Advies 4.1 aangenomen met 93% van de stemmen: Leegstaande gebouwen ombouwen

Wij adviseren om de inbreiding te versnellen door leegstaande gebouwen (met of zonder woonbestemming) om te bouwen tot woningen.

Toelichting op het advies

Dit omvat gemeentelijke gebouwen, niet-gemeentelijke gebouwen die door de gemeente of provincie kunnen worden overgekocht, en gebouwen van failliete bedrijven. Deze aanpak biedt een snelle en relatief goedkope oplossing door kleine aanpassingen aan bestaande panden. Het hergebruik van bestaand vastgoed zorgt ervoor dat de omgeving niet extra wordt belast en biedt een efficiënte oplossing op korte termijn. De omgebouwde panden kunnen woningbouw voor elke doelgroep omvatten, zoals studenten, starters, ouderen, en anderen. Hierdoor wordt een breed scala aan woonbehoeften vervuld.

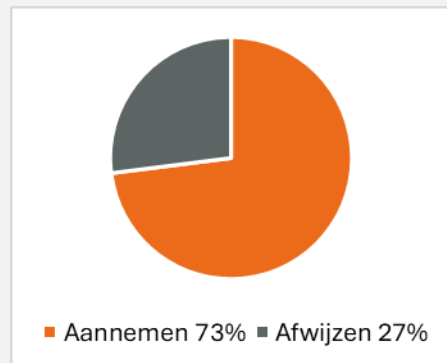
Advies 4.2 aangenomen met 73% van de stemmen: Vooral veel investeren in huidige gebouwen

Wij adviseren om te investeren in bestaande woningen.

Toelichting op het advies

Er staan al heel veel woningen. Bijvoorbeeld woningen waar weinig mensen in wonen (of niet permanent in wonen). Bouwen is zonde voor de leefomgeving, het groen en het klimaat. Investeren in bestaande woning kan door:

- Mensen met bijvoorbeeld een uitkering, laag inkomen of toeslagen, deze uitkeringen laten behouden als ze gaan samenwonen, waardoor samenwonen aantrekkelijker wordt. Hierdoor creëer je veel nieuwe woonruimte, doordat de huidige woonruimte optimaal wordt benut. Ook zorgt dit voor veel meer doorstroming.
- Procedure voor het splitsen van een bestaande woning toegankelijker en voordeliger maken. Door deze regels te vereenvoudigen en financieel voordelig te maken, creëer je meer beschikbare woonruimte. De provincie moet onder andere de gemeenten en woningstichtingen stimuleren de regels te versoepelen. Dit resulteert in geen extra bouw, wat beter is voor de leefomgeving.
- Bijvoorbeeld woonboerderijen waar een klein huishouden woont, zouden een deel van het huis kunnen verhuren, met de mogelijkheid tot het overnemen van de huidige woonboerderij. Dit zonder nadelige financiële gevolgen, bijvoorbeeld belastingverzamelinginkomen.

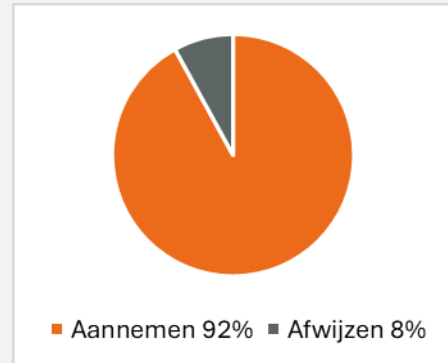
Advies 4.3 aangenomen met 92% van de stemmen: Inzet van gemeentelijke panden en gronden voor woningbouwinitiatieven

Wij adviseren om gemeenten te verplichten hun eigen leegstaande panden en gronden te gebruiken voor woningbouwinitiatieven, én het gesprek aan te gaan met binnenstedelijke industrieën.

Toelichting op het advies

De grond is hard nodig en wordt momenteel niet goed ingezet. En hierdoor blijft er meer grond beschikbaar voor landbouw en natuur, wat de leefbaarheid en uitstraling van bestaande woonomgevingen stimuleert. Een aantal belangrijke punten in ons advies:

- Gemeentelijke locaties, zowel gebieden als panden die niet volgens het bestemmingsplan worden ingezet, krijgen de voorkeur voor woningbouw.
- Locaties die al langer dan 10 jaar niet volgens het bestemmingsplan worden gebruikt, moeten binnen drie jaar beschikbaar worden gemaakt voor woningbouw.
- Versnelling van vergunningswijzigingen en bestemmingswijzigingen naar woonbestemming, zoals het ombouwen van kerkgebouwen, leegstaande winkelpanden en kantoorpanden tot appartementen.
- Het gesprek aangaan met bestaande industrieën binnen de bebouwde kom om hen te helpen bij verhuizing, zodat grond dichtbij bestaande voorzieningen beschikbaar komt. Voorbeelden zijn de oude blikfabriek en DOC melkfabriek in Hoogeveen.
- Inclusief bouwen voor historische panden met behoud van karakteristieke eigenschappen.

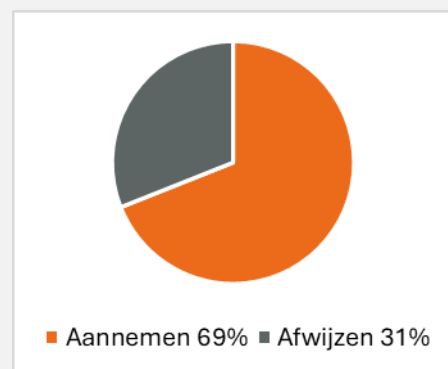
Advies 4.4 aangenomen met 69% van de stemmen: Optreden tegen instandhouding van leegstand en inzet voor doelgroepen

Wij adviseren om strenger te handhaven op eigenaren van onroerend goed die leegstand in stand houden en deze panden in te zetten voor permanente dan wel tijdelijke bewoning voor doelgroepen zoals minima en doorstromers binnen de woningmarkt.

Toelichting op het advies

We willen de aantrekkelijkheid van de leefomgeving bevorderen en tegelijkertijd de woningvoorraad voor minima vergroten en voor betere doorstroming zorgen.

Eerst moet er één totaaloverzicht worden gemaakt van leegstaande panden binnen alle Drentse dorpen en steden. Zonder is het lastig beleid te maken op transformatie of inbreiding na sloop. Onderzoek daarom de mogelijkheid van een meldplicht voor leegstand.

We willen langdurige leegstand tegengaan en eerst aanwezige ruimte gebruiken in plaats van nieuwe ruimte in beslag te nemen. Zie ook ons advies over inbreiding. We zien graag dat de provincie initiatief en regie neemt en daarbij nauw samenwerkt met de gemeenten. We adviseren dat de provincie het advies verder concreet uitwerkt door:

- Financiële maatregelen op te leggen na twee jaar leegstand als daar geen goede reden voor is. Of andersom juist een premie uit te keren bij ter beschikking stellen van pand voor bewoning.

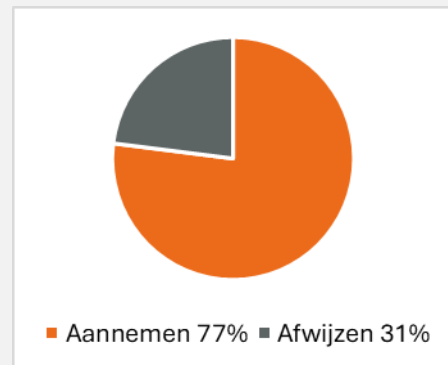
- Maak helder wanneer een boete, een onteigeningsprocedure of andere maatregelen genomen worden, of wanneer een premie gegeven wordt. Stel eigenaren actief op de hoogte van het beleid, zodat pandeigenaren weten waar ze aan toe zijn.
- Zorg voor striktere controles.
- Antikraak bewoning promoten/bevorderen en de regels eromheen versoepelen/verbreden en zorgen dat inwoners er meer van op de hoogte zijn.
- Een (anoniem) meldpunt in te richten voor het doorgeven van langdurige leegstand.
- Het bewegen van gemeenten om actief met pandeigenaren in gesprek te gaan over (langdurige) leegstand. En om het instrument van onteigening sneller toe te passen in het maatschappelijk belang.

Advies 4.5 aangenomen met 77% van de stemmen: Omvormen van bestaande leegstaande gebouwen voor ouderen en jongeren

Wij adviseren dat de gemeente en woningstichtingen initiatief nemen om passende woningen voor ouderen en jongeren te bouwen in bestaande leegstaande bebouwing, bij voorkeur zonder projectontwikkelaar.

Toelichting op het advies

Er is behoefte bij ouderen om kleiner te wonen. Dit bevordert de doorstroming. Jongeren hebben de behoefte aan een starterswoning. Gemeente en woningstichting moeten initiatief nemen met splitsing bij bestaande bebouwing. Zo benutten we bijvoorbeeld leegkomende kantoren en bedrijfspanden, om passende woningen voor ouderen en jongeren te maken. Meer personen komen dan onder één dak met behoud van privacy en onderlinge toestemming. Doel is beschikbaarheid voor alle ouderen en jongeren, ook voor minder draagkrachtigen.

We geven enkele belangrijke aandachtspunten mee:

- De ontwikkeling moet in samenspraak met ouderen en jongeren gebeuren om vast te stellen wat passend is en aan welke faciliteiten behoefte is.
- De ontwikkeling vindt bij voorkeur plaats zonder projectontwikkelaar. Indien nodig is gemeente/woningstichting leidend en een projectontwikkelaar ondersteunend.
- Betaalbaarheid realiseren door efficiënt, duurzaam en functioneel te bouwen, hou het eenvoudig.

Waarom is bestaande bebouwing en leegstand een belangrijk onderwerp?

Inbreiding van woningen is belangrijk omdat het goedkoop is, milieuvriendelijk, snel te realiseren en het versterkt de leefbaarheid (vooral in dorpen). Op deze manier wordt er voorzien in de locatiebehoefte en tegelijkertijd blijft het dorpskarakter en het sociaal verband tussen mensen behouden. De ruimte wordt door inbreiden van woningen optimaal benut door minder leegstand en het tegengaan van verpaupering. Inbreiding helpt bij het behouden van natuur buiten steden. Er is meer woonruimte op basis van de woonbehoefte van verschillende mensen. Inbreiding is in het voordeel van dorpen en steden en versterkt leefbaarheid. Het helpt ook bij het behoud van het dorpskarakter. Inbreiding van woningen is belangrijk omdat het zorgt voor het optimaal benutten van ruimte en het de lokale woningvoorraad vergroot. Hierdoor kan iedereen in zijn eigen omgeving blijven wonen.

Er zijn veel nieuwe woningen nodig en daarbij moeten we leefbaarheid niet vergeten. Om prettig te kunnen wonen is leefbaarheid van groot belang. Leefbaarheid gaat over veilig en prettig samenleven in een fijne omgeving. Ook groen in de woonwijken zorgt voor leefbaarheid. De

provincie scheidt kaders voor leefbaarheid en heeft mogelijkheden om leefbaarheid te stimuleren. De leefbaarheid is voor iedereen belangrijk en daarbij moeten we rekening houden met verschillende doelgroepen zoals jongeren en mensen met zorgbehoefte.

Er is behoefte aan woningen op maat voor ouderen om de doorstroming te verbeteren. Passende woonvormen zoals het permanent bewonen van recreatiewoningen en een mix tussen jong en oud zijn voorbeelden van nieuwe woonvormen voor ouderen. Omdat er vaak overlap is in de woonwensen van jongeren en die van ouderen, hebben woonvormen met een mix tussen jong en oud potentie. Daarnaast kan een mix van jong en oud een positief effect hebben op sociale cohesie en kunnen de zorgkosten voor ouderen minder worden.

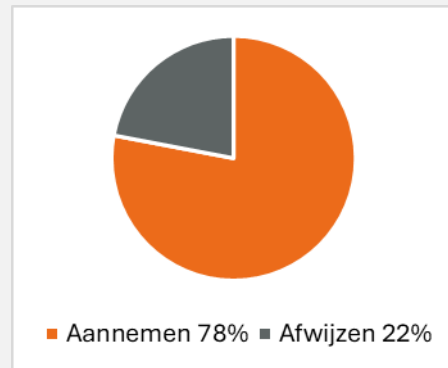
Onderwerp: Inrichting van ruimte met behoud van natuur

Advies 5.2 aangenomen met 78% van de stemmen: Innovatieve plannen voor passende hoogbouw

Wij adviseren dat de provincie door middel van de omgevingsvisie het initiatief neemt om in samenwerking met de gemeenten innovatieve plannen te ontwikkelen voor passende hoogbouw (die past bij de maat en de schaal) in de kern van bebouwde gebieden.

Toelichting op het advies

Hierbij behoud je meer natuur buiten het stedelijke gebied, omdat er geen uitbreiding plaatsvindt. Je creëert meer woongelegenheden voor diverse doelgroepen, zoals levensloopwoningen voor ouderen of appartementen voor starters / alleenstaanden. Zo hebben ouderen ook de kans om door te stromen binnen dorpen. Door middel van de keuze voor maar drie á vier verdiepingen hoog, behoud je de sfeer in dorpen en kleinere steden. Materialen en architectuur moeten afgestemd zijn op de omgeving om nieuwe (hogere) bebouwing passend te maken. Waar nodig bestemmingsplannen en beeldkwaliteitsplannen aanpassen om het mogelijk te maken om in de hoogte te bouwen.

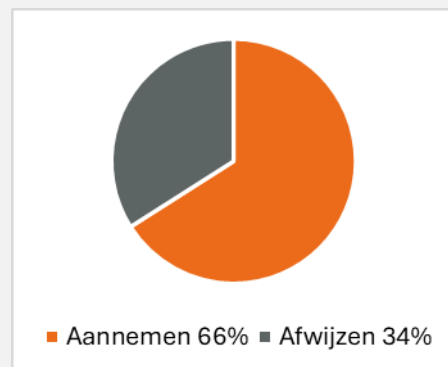

Advies 5.3 aangenomen met 66% van de stemmen: Optimaal benutten van leegstaande gebouwen en zo nodig centraliseren van winkelcentra en industrieterreinen en daarmee vrijkomende ruimte gebruiken voor woningbouw. Om zo onze natuur zo veel mogelijk te behouden

Wij adviseren om binnen de bestaande bebouwing winkelcentra en industrieterreinen te centraliseren en zo leegstand optimaal te gebruiken en om te verbouwen, ook tot kleinere woonvormen (denk aan kleine appartementen, studio's).

Toelichting op het advies

Wij vinden dat dorpen en steden niet verder moeten worden uitgebreid binnen de natuur, maar dat de contouren van deze gebieden hetzelfde moeten blijven. Wij vinden dat er efficiënter gebruikgemaakt kan worden van bestaande leegstand. Deze leegstand is voornamelijk te vinden binnen winkelcentra en dergelijke. Door deze gebieden te centraliseren, wordt wonen niet gemengd met werken en recreatie, en komt er toch meer ruimte vrij voor woningen. Tegenwoordig krijgen we steeds meer te maken met kleinere huishoudens. Vandaar dat wij willen dat de leegstand, zoals winkelpanden, kerken en industrieel erfgoed (zoals melkfabrieken) omgebouwd kan worden tot kleinere woonvormen zoals appartementen en dergelijke. De verbouwing van deze panden zal moeten passen bij het gebied, bijvoorbeeld geen hoogbouw in dorpen en kleine steden. In grotere steden is hoogbouw wel mogelijk, voornamelijk in het centrum.

Wij vinden dat er meer flexibiliteit moet komen binnen bestemmingsplannen, zodat het mogelijk wordt om commerciële gebouwen aan te passen naar woningen. Daarnaast moet er een hogere belasting komen op leegstand en/of braakliggende gebieden. In bestemmingsplannen moeten juist meer regels komen om de uitbreiding van stedelijke gebieden te voorkomen. Wij pleiten voor subsidies aan winkeleigenaren om hen te stimuleren om van de rand van winkelcentra te verhuizen naar leegstaande panden verder in het centrum van het winkelgebied. Er moeten

strengere regels komen voor het bouwen van nieuwe industrieterreinen en juist versoepelingen voor het bouwen en aanpassen binnen bestaande industriegebieden.

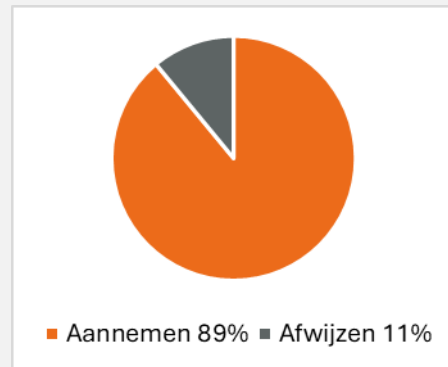
Advies 5.4 aangenomen met 89% van de stemmen: behouden en versterken groene karakter van Drenthe

We adviseren om het groene karakter van de provincie te versterken, door zoveel mogelijk inbreiding en hergebruik en door extra te investeren in initiatieven die voor vergroening zorgen.

Toelichting op het advies

Wij vinden dat wat groen is, groen moet blijven. Dit helpt bij het behouden van het karakter van provincie Drenthe, toerisme en werkgelegenheid in de provincie, en de gezondheid, ontspanning en frisse lucht van en voor inwoners. Dit kan bereikt worden door:

- Subsidie voor diverse groenprojecten, zowel voor publieke ruimte als voor particulieren.
- Projectontwikkelaars verplichten meer groen te gebruiken (daktuinen/mosdaken, groene gevels).
- Bewonersinitiatieven ondersteunen en vergemakkelijken.
- Kangoeroewoningen, splitsen woningen, woongemeenschappen stimuleren.
- Minimaal percentage bepalen dat groen moet blijven in steden en dorpen.

Waarom is inrichting van ruimte met behoud van natuur een belangrijk onderwerp?

Natuur is belangrijk voor de identiteit en het karakter van Drenthe. Het behoud van de identiteit van Drenthe gaat over rust, ruimte en groen. Bouwen van nieuwe woningen kan ten koste gaan van natuur. Natuur is belangrijk voor het milieu, leefbaarheid en plezier van wonen in Drenthe en voor de economie (toerisme). Daarom moeten we zuinig zijn op het behoud van de huidige ruimtelijke situatie met een balans tussen natuur, wonen en werken.

We vinden het belangrijk om het Drentse landschap te behouden en te ontwikkelen binnen de bestaande bebouwing. Zo gaan we efficiënt om met de bestaande bebouwing en behouden we huidige natuurgebieden. Hier is op korte termijn de meeste winst te halen qua woningen. Bij bestaande bebouwing zijn al voorzieningen. Ook zijn deze plekken bereikbaar.

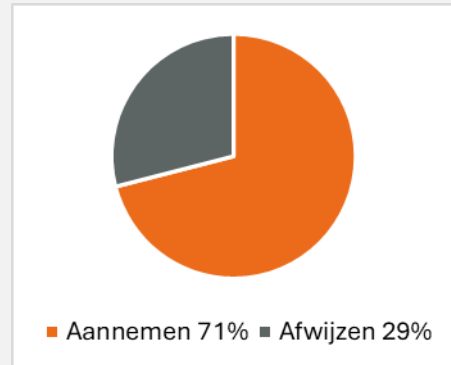
Onderwerp: Verdeling woningaanbod over doelgroepen

Advies 6.4 aangenomen met 71% van de stemmen: Passende woningverdeling op basis van doelgroepen

Wij adviseren dat er huizen worden gebouwd die passen bij de doelgroepen en dat woningen worden toegewezen aan de doelgroep bij wie de woning past.

Toelichting op het advies

Gezinswoningen moeten niet door alleenstaanden worden gebruikt. Het is belangrijk dat er woningen zijn die de doorstroming bevorderen, zoals levensloopbestendige woningen voor ouderen, zodat gezinswoningen weer door gezinnen kunnen worden bewoond. Daarnaast adviseren wij om 'goedkope' koopwoningen en sociale huurwoningen bij te bouwen, omdat die er te weinig zijn en zo het gat tussen huur- en koopwoningen te verminderen. Er zijn te weinig 'goedkope' koopwoningen en sociale huurwoningen. Zoals een expert het zei: "Het slibt dicht". Er moeten simpelweg meer woningen bijkomen om het gat tussen sociale huur- en koopwoningen te dichten. Wanneer we dit gat kunnen verkleinen, zal de druk op de woningmarkt afnemen.

Wij adviseren ook om woningen te bouwen die aanpasbaar zijn. Huurwoningen voor ouderen kunnen later omgebouwd worden tot goedkope koopwoningen voor jongeren. Dit zal helpen om goedkopere woningen te creëren en de inkomensgrens voor sociale huurwoningen te verhogen. Door nu huurwoningen voor ouderen te bouwen en deze later te verkopen aan jongeren nadat de vergrijzing zijn hoogtepunt heeft bereikt, kunnen we beter inspelen op de veranderende woningbehoeften.

Waarom is verdeling woningaanbod over doelgroepen een belangrijk onderwerp?

Iedereen moet kunnen wonen naar wens. Er zijn veel verschillende individuele belangen en hoge verwachtingen. Daarnaast is er beperkt aanbod van verschillende woonvormen. Op dit moment is er een aanbod van veel te dure woningen en er moet een goede verdeling zijn van koop-, huur- en sociale huurwoningen.

Het woningaanbod is voor iedereen krap en er zijn vooral te weinig 'kleine' huizen of specifieke woonvormen voor jongeren. Dit is belangrijk voor de stad, dorpskernen en platteland. Vooral in dorpskernen en op platteland kan dit zorgen voor meer vergrijzing. Doorstroming op de woningmarkt in brede zin. Het zou helpen als het splitsen van woningen makkelijker wordt gemaakt, het permanent bewonen van recreatiewoningen mogelijk wordt en het realiseren van bijvoorbeeld tiny houses.

Onderwerp: Jongeren

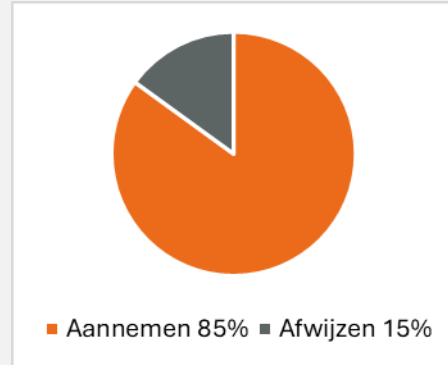
Advies 7.1 aangenomen met 85% van de stemmen: Behoud van jongeren

Wij adviseren de provincie (met haar samenwerkingspartners) om te investeren in het behouden van jongeren voor de regio.

Toelichting op het advies

Jongeren behouden in de regio zorgt voor levendigheid, denk hierbij ook aan werkgelegenheid. We hebben jongeren nodig om voorzieningen op peil te houden, zoals onderwijs, winkels, uitgaansplekken, gezondheidszorg, openbaar vervoer en sportclubs. We moeten voorkomen dat dorpen en steden te veel vergrijzen en dat er wel (kans op) mantelzorg aanwezig is. Dit bij elkaar voorkomt leegloop, zoals nu al gebeurt in kleinere dorpen. Dit willen we bereiken door:

- Onderwijs in de regio aan te bieden (hbo/wo/mbo).
- Investeren in (betaalbaar en dekkend) openbaar vervoer.
- Investeren in werkgelegenheid in de regio.
- Dorpshuizen/zalencentra/horeca attent te maken op het belang van jongerenactiviteiten.
- Woningaanbod voor jongeren te vergroten (bijv.: containerwoningen, kraakpanden/lege bedrijfspanden omzetten naar jongerenwoningen + eengezinswoningen, studentenhuisvesting in de plaatsen waar hoger onderwijs wordt aangeboden).
- Voorkeursbeleid voor jongeren met een regionale binding.
- Een goede afstemming tussen provincie, gemeenten en projectontwikkelaars om de woningbehoefte van jongeren in te vullen

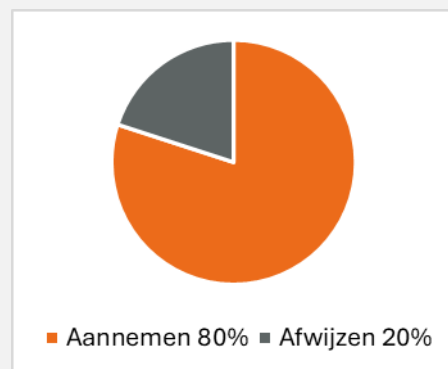
Advies 7.2 aangenomen met 80% van de stemmen: Stimuleren bouw woningen voor jongeren

Wij adviseren, met het oog op gelijke behandeling en juridische complexiteit, om jongeren geen voorrang te geven, maar wel om de bouw van woningen die beschikbaar zijn voor starters bewust en actief te stimuleren.

Toelichting op het advies

Wij willen jongeren geen voorrang geven. Dat werkt ongelijke behandeling in de hand en is juridisch ingewikkeld. Wel willen we graag stimuleren om starterswoningen niet alleen in HEMA steden te bouwen. We kiezen voor stimuleren i.p.v. voorrang te verlenen om ongelijke behandeling te voorkomen. Wij willen dat er op korte termijn in dorpen en stadskernen grond beschikbaar gesteld wordt voor de bouw van (kleine) woningen die bereikbaar zijn voor starters. Bijvoorbeeld tiny houses of woningen met een maximaal aantal m² woonoppervlak. Zo zijn woningen makkelijk beschikbaar voor starters. Zij zorgen namelijk voor leefbaarheid in het dorp. Dit kan bereikt worden door:

- Erfpacht van de grond bij koop om starters financiële ruimte te geven voor bouw, optie tot koop later.
- Woon- en grondoppervlak limieten toe te passen.
- Een zelf-woon-verplichting, ter voorkoming van speculatie koop en belegging.

- Vast te leggen dat er geen uitbreiding van het bouwblok mag plaatsvinden, dit om de doorstroming te stimuleren.
- Provincie of gemeente stelt grond beschikbaar.
- Toewijzing in eerste instantie aan mensen die regionale binding hebben of economisch gebonden zijn.

Waarom zijn jongeren een belangrijk onderwerp?

Huidige voorzieningen zijn niet altijd gericht op jongeren. Jongeren vertrekken daarom vaker uit de regio voor activiteiten of voor wonen. Door meer voor jongeren te organiseren kun je dit tegengaan. Daardoor vergroot je ook de sociale verbinding, ook met andere generaties. Door meer activiteiten te organiseren zorg je ook voor meer arbeidsmogelijkheden in de regio en dit heeft een positieve economische impact. Dit draagt bij aan een aantrekkelijke woonomgeving voor jongeren, ook van buiten Drenthe.

Jongeren trekken weg uit de regio, omdat er te weinig aanbod van vervolgopleiding (met name HBO en wetenschappelijk onderwijs) is op reisbare afstand van hun woonplaats. Op meerdere plaatsen in de provincie moeten opleidingen aangeboden worden op verschillende opleidingsniveaus.

We willen graag jongeren in de omgeving behouden, maar er zijn ook andere woningzoekenden en wachtenden. Jongeren hebben nu niet evenveel financiële mogelijkheden als andere groepen op de woningmarkt.

Onderwerp: Zorg

Advies 8.2 is aangenomen met 74% van de stemmen: Kleinschalige woonvormen met zorgspecialisatie

Wij adviseren om op basis van succesvolle voorbeelden kleinschalige woonvormen te ontwikkelen, waarbij zorgspecialisatie op maat per woonvorm wordt toegepast.

Toelichting op het advies

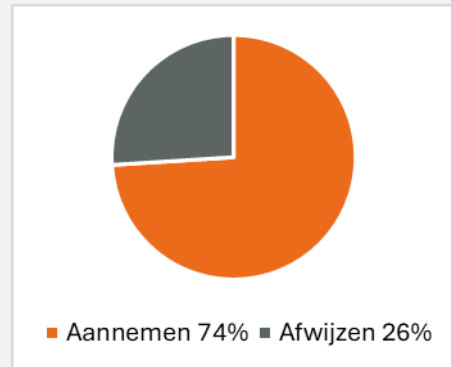
Om tot een uitvoerbaar plan te komen kan geleerd worden van bewezen modellen in andere gemeenten en voorbeelden uit het buitenland. Het leren van best practices zorgt voor een goed onderbouwd en werkbaar plan voor de implementatie van passende woonvormen in Drenthe.

Waarom is zorg een belangrijk onderwerp?

Kleinschalige woonvormen zijn belangrijk om eenzaamheid onder ouderen en mensen met een zorgbehoefte te voorkomen en om de zorg goed te kunnen regelen. Dit helpt bij ook bij sociale controle. Digitalisering kan lastig zijn voor ouderen en mensen met een zorgbehoefte. Een gemengde woonvorm waar aandacht is voor sociaal contact en zorg kan hierbij helpen. Dit kan professionele zorg of zorg van burens/familie of mantelzorgers zijn. Woonvormen dichtbij voorzieningen zorgt voor goede toegankelijkheid van voorzieningen.

Doel is dat mensen zo lang mogelijk comfortabel zelfstandig kunnen wonen. Ouderen en mensen met een zorgbehoefte moeten eenvoudig de zorg kunnen krijgen die ze nodig hebben. Er komen meer ouderen bij en ouderen worden ouder (demografie uit de presentaties). Daardoor is er steeds meer behoefte aan zorgvoorzieningen in de toekomst, zonder de kwaliteit van de zorg uit het oog te verliezen.

Ouderen en mensen met een zorgbehoefte verlangen naar sociale ontmoetingen, medische zorg en toegankelijke wegen. Voor hen is het lastig om ergens te komen. Ze hebben geen eigen vervoer of kunnen door toenemende drukte op de weg zelf niet rijden. Er is daarom behoefte aan meer winkels, ook in kleine kernen, ontmoetingsruimten en activiteiten.

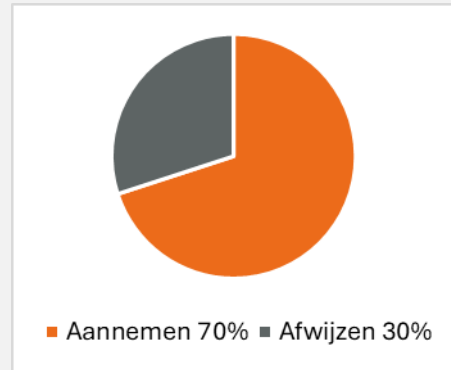
Onderwerp: Onderzoek naar wonen en leven in Drenthe

Advies 10.1 aangenomen met 70% van de stemmen: Inzicht in woonwensen/ -behoeften en één Drentse aanpak voor realisatie

Wij adviseren om een uitgebreid periodiek onderzoek uit te voeren naar gewenste onderlinge ondersteuning en woningbehoefte van Drenten, op korte en lange termijn, zodat de provincie in afstemming met de gemeenten een effectieve en praktische aanpak kan maken.

Toelichting op het advies

Inzicht in de behoeften van de inwoners is cruciaal voor het nemen van gerichte maatregelen die aansluiten bij de specifieke behoeften van de gemeenschap. Dit onderzoek moet zowel de behoefte aan onderlinge ondersteuning als de woningbehoefte in kaart brengen. De resultaten kunnen dienen als basis voor een duidelijk en uitvoerbaar plan van aanpak voor de hele provincie. Geen losse plannen, maar één masterplan. Dit plan moet in samenwerking met provincie, gemeente en projectontwikkelaars worden opgesteld en afgestemd. Het plan moet aansluiten bij de uitkomsten van dit Burgerberaad.

Onderwerp: Naoberschap

Advies 11.1 aangenomen met 73% van de stemmen: Stimuleren van sociale cohesie door gemengde woonvormen en buurten

Wij adviseren om bij zowel nieuwe als bestaande bouw meer mensen te mixen qua leeftijd en doelgroep, en om sociale buurten te creëren waar naoberschap centraal staat.

Toelichting op het advies

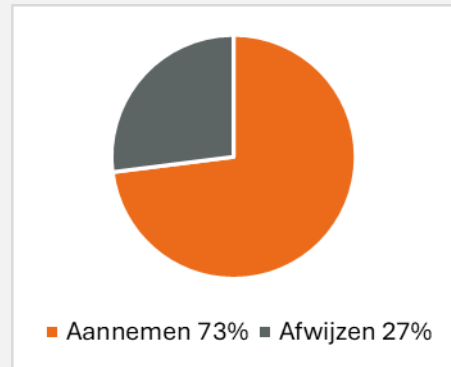
Door verschillende leeftijdsgroepen en doelgroepen te mengen, kan er meer sociale omgang ontstaan en kunnen mensen elkaar ondersteunen en helpen, wat bijdraagt aan een sterker gevoel van naoberschap. Een voorbeeld is de wijk Diepstroeten in Assen. Bij het ontwikkelen van nieuwe woonvormen en -concepten moet ervoor gezorgd worden dat verschillende doelgroepen samen kunnen komen in gemeenschappelijke ruimtes.

Daarnaast adviseren wij om bij woningtoewijzing mensen de keuze te geven om in een sociale buurt te gaan wonen waar naoberschap gebruikelijk is. Woningbouwverenigingen dienen dit te ondersteunen door huurders te informeren dat het een buurt is waar bewoners sociale verbinding belangrijk vinden.

En daarbij willen we ook aanbevelen dat de provincie een leidende rol pakt in het informeren van gemeenten in Drenthe over verschillende woonvormen die saamhorigheid en onderlinge ondersteuning bevorderen. Zodat gemeenten kunnen leren van elkaars ervaringen en successen kunnen overnemen.

Waarom is naoberschap een belangrijk onderwerp?

Naoberschap is een sociaal aspect dat bijdraagt aan sociale cohesie, wat we voor elkaar kunnen betekenen en meer begrip van de samenleving. Tegelijkertijd helpt naoberschap tegen eenzaamheid. Naoberschap binnen een woonvorm kan helpen bij bestaanszekerheid en betaalbaarheid van de woning.

Onderwerp: Uitbreiding

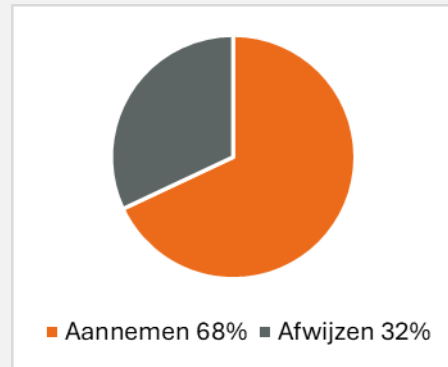
Advies 12.1 aangenomen met 68% van de stemmen: Transformeren van een boerenerf naar een woonerf

Wij adviseren extra aandacht voor onze boeren en een eerlijk proces te maken voor het transformeren van een boerenerf naar een woonerf.

Toelichting op het advies

We willen dat de boeren die willen stoppen een marktconforme prijs krijgen voor het verkopen van erfgrond voor de bouw van betaalbare woningen, zoals kleinschalige knoopen met maximaal 10-15 woningen. Het is belangrijk dat in dit proces rekening wordt gehouden met de plaatselijke belangen en de nadruk ligt op kansen voor mensen uit het eigen gebied. Onze redenen:

- Het behoud van het karakter en beeld van het agrarische landschap.
- Er zijn momenteel weinig geschikte betaalbare woningen voor jongeren en ouderen.
- Voor jongeren is het nu lastig om in hun ouderlijk gebied een woning te vinden.
- Het stimuleert de economie, leefbaarheid en het toerisme van de dorpen en het buitengebied. Ook aandacht voor leefbaarheid op het platteland. Dit is een belangrijke bron van inkomsten.
- We maken gebruik van bestaande bebouwde kavels in het buitengebied.
- Jongeren en ouderen kunnen in hun eigen gebied blijven wonen.
- De uitkoopregeling van boeren biedt mogelijk een extra uitkomst.
- Behoud van karakteristieke Drentse boerderijen en het landschap.

Verworven bouwblokken kunnen worden gegund aan woningcorporaties om betaalbare (huur)woningen te ontwikkelen, of aan particuliere bewonersgroepen. Het is belangrijk dat het gemeentelijk en provinciaal instrumentarium – zoals regelgeving, bestemmingsplannen, omgevingsvisies, opkoopregelingen, beeldbescherming en doelgroepenbeleid – wordt afgestemd om aanpassingen mogelijk te maken, waarbij de overheid de regie houdt. Daarnaast adviseren wij het ontwikkelen van mantelzorgwoningen of andere woonvormen op de woonerven en bouwblokken. Pas op dat er niet overal woonkernen ontstaan en wees je ervan bewust dat als een boerderij eenmaal weg is, deze ook niet meer terugkomt. Maak het daarbij ook makkelijker om de bestemming van een boerderij te veranderen.

Waarom is uitbreiding een belangrijk onderwerp?

Doelgroepen (jongeren, starters en ouderen) hebben niet veel geld om in het buitengebied te wonen.

Er moeten nieuwe woningen gebouwd worden die passen bij de verschillende budgetten, ook sociale huurwoningen.

Lokale bewoners moeten ook een kans hebben voor wonen in het buitengebied. Lokale bewoners willen de mogelijkheid hebben om te blijven wonen in dezelfde omgeving. Wie de grond heeft bepaalt wat er gebeurt.

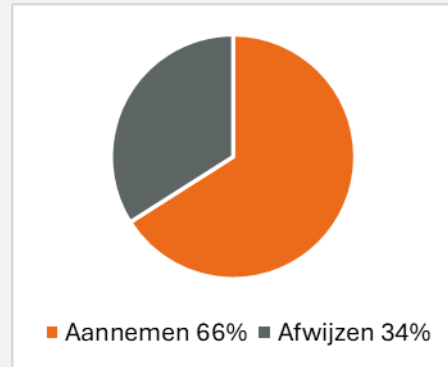
Onderwerp: Openbaar vervoer

Advies 13.1 aangenomen met 66% van de stemmen: Toegankelijk en efficiënt openbaar vervoersysteem

Wij adviseren een dekkend en laagdrempelig openbaar vervoer-netwerk in Drenthe dat toegankelijk is voor iedereen.

Toelichting op het advies

We willen zekerheid dat er altijd en voor iedereen, inclusief ouderen en mensen met een beperking, vervoer beschikbaar is, zodat iedereen, jong en oud, overal in Drenthe kan wonen. Het openbaar vervoer moet minimaal één keer per uur tussen 6 uur 's morgens en 12 uur 's avonds rijden en vanuit kleinere kernen goed aansluiten op de voorzieningen en het openbaar vervoer in grotere plaatsen. Dit vergroot de leefbaarheid binnen Drenthe, zorgt voor bereikbaarheid van voorzieningen, vergroot de aantrekkelijkheid om te wonen in Drenthe. Dit kan bereikt worden door:

- Een hoofdnetwerk te hebben dat intensief gebruikt wordt, ondersteund door een fijnmazig georganiseerd netwerk door vrijwilligers op bijna individueel niveau. Het gebruik van vrijwilligers bevordert naoberschap.
- Een vrijwilligersorganisatie op te zetten, ondersteund door een provinciaal IT-platform (denk aan automaatjes) en dit meer bekendheid te geven. Dit wordt gesubsidieerd door gemeente of provincie.
- Marktwerking uit het openbaar vervoer te halen omdat het een basisbehoefte is. Openbaar vervoer kan weer een provinciaal of landelijk openbaar vervoer worden om het betaalbaar te maken.
- Investeren in het openbaar vervoer door meer knooppunten of opstappunten te creëren die comfortabel zijn met een bushokje met zitgelegenheid, goede verlichting en fietsstalling. Grote knooppunten moeten voorzien zijn van sanitair.
- De bereikbaarheid voor alle lijnen te laten gelden.
- Een combinatie van belbus en reguliere bus in te zetten. De omvang van de bus moet afgestemd worden op de drukte.
- Te onderzoeken of het helpend is om een app te ontwikkelen waarbij je een plaats in de bus of trein kunt reserveren, waardoor de planning, samenwerking en organisatie van 'lijnen' wordt vereenvoudigd. Reserveer je een plaats, dan kun je in ieder geval mee. Reserveer je niet, dan kun je mee als er ruimte is.
- De Nedersaksenlijn met spoed aan te leggen.
- Daluren reizen in het openbaar vervoer nog goedkoper te maken dan de huidige 40% korting.

Deze aanpak zorgt ervoor dat Drenthe een toegankelijk en efficiënt openbaar vervoersysteem krijgt, dat bijdraagt aan de leefbaarheid en duurzaamheid van de provincie.

Waarom is openbaar vervoer een belangrijk onderwerp?

Goede bereikbaarheid met openbaar vervoer zorgt dat het dorp en buitengebied leefbaar blijven. Het helpt bij het onderhouden van sociale contacten. Door goede, betrouwbare en betaalbare openbaar vervoerverbindingen kan iedereen scholen, familie, ziekenhuis, gemeentehuis, sportverenigingen, enz. bereiken in andere kernen.

Onderwerp: Circulair verduurzamen

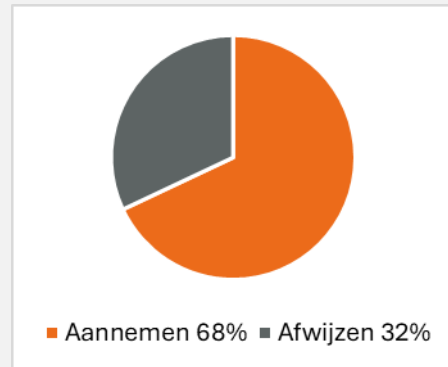
Advies 14.1 aangenomen met 68% van de stemmen: Circulair als standaard voor bouwen en wonen

Wij adviseren de provincie om een sterke lobby te voeren richting Rijksoverheid om circulaire bouw te stimuleren van nieuwbouw en bestaande bouw.

Toelichting op het advies

Materiaal moet zoveel mogelijk worden hergebruikt en bij de bouw dient al rekening gehouden te worden dat materiaal later kan worden hergebruikt. Dit kan bereikt worden door:

- De toegankelijkheid van circulaire bouwmaterialen te normaliseren en te stimuleren.
- Het financieel aantrekkelijker maken om circulair te bouwen.
- Daarnaast is het van belang om het via regelgeving aantrekkelijker en soepeler te maken.
- Het subsidiëren van opdrachtgevers voor het gebruik van circulaire materialen.
- Te verplichten om bouwmaterialen te gebruiken die in de toekomst hergebruikt kunnen worden, zijn eveneens belangrijke stappen.
- Het opnemen van privaatrechtelijke voorwaarden door provincie en gemeenten bij gronduitgiftes aan ontwikkelaars.

Waarom is circulair verduurzamen belangrijk?

Verduurzamen van woningen houdt onze wereld leefbaar. Grondstoffen voor het verduurzamen raken op, daarom zoeken we naar circulaire alternatieven. We kunnen isolatiemateriaal recyclen, materialen hergebruiken, accu's reviseren. Door circulair te werken wordt het milieu minder belast.

De betaalbaarheid van woningen bouwen staat onder druk. Daarnaast is er ook veel aandacht voor duurzaamheid. In een ideale situatie bouwen we goedkope woningen die minimaal 50 jaar meegaan en daarna snel en milieuvriendelijk afgebroken kunnen worden. Goedkope materialen zijn niet altijd duurzaam en duurzame materialen zijn niet altijd goedkoop.

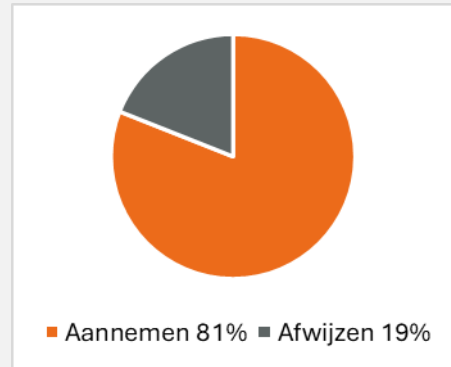
Onderwerp: Stroomnetwerk en -gebruik

Advies 15.1 aangenomen met 81% van de stemmen: Optimaliseren van netcapaciteit en lokaal gebruik van energie

Wij adviseren dat de randvoorwaarden voor de capaciteit van het netwerk en opslagmogelijkheden de eerste prioriteit worden (voordat overal zonnepanelen en zonneparken aangelegd worden).

Toelichting op het advies

Door de randvoorwaarden op orde te hebben, kunnen alle aangesloten woningen en bedrijven gebruik blijven maken van het energienetwerk. Leveringszekerheid van energie is belangrijk, en daarom moet de netverzwaring versneld uitgevoerd worden. Daarnaast adviseren we om energie die opgewekt wordt in periodes van overvloed zo veel mogelijk lokaal te gebruiken. Met opslagmogelijkheden zoals batterijen en accu's kan energie die overdag wordt opgewekt, gebruikt worden op momenten dat er meer vraag is. Dit minimaliseert het transport over het netwerk en maakt gebruik van overvloedige energie in periodes van schaarste, wat kostenbesparend is en de vraag naar milieubelastende energieopwekking vermindert. Het is belangrijk om meer onderzoek te doen en expertise te ontwikkelen over opslagmogelijkheden, zoals (thuis)batterijen, elektrische auto's en andere vormen van lange termijnopslag. Ook moet er onderzoek worden gedaan naar collectieve opslag van energie op straat- of wijkniveau, waarbij bewoners ondersteund worden bij de implementatie hiervan. Dit zou de provincie moeten stimuleren met subsidies. Daarnaast zou de provincie dit proces samen met Enexis, gemeenten en bewoners verder kunnen stimuleren door voorlichting en overleg.

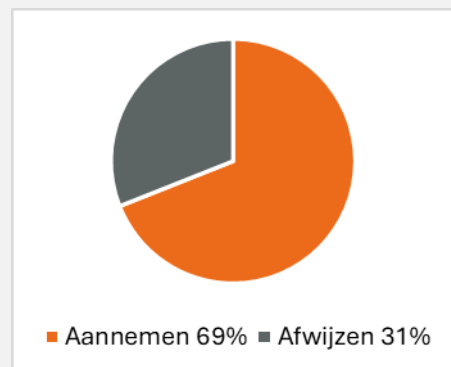

Advies 15.2 aangenomen met 69% van de stemmen: Verschillende manieren van duurzame energieopwekking en bewustwording

Wij adviseren om in te zetten op verschillende manieren van duurzame energieopwekking, zowel lokaal als regionaal.

Toelichting op het advies

Klimaatneutrale energieopwekking is beter voor het milieu en op lange termijn goedkoper. Zelfvoorzienendheid maakt ons minder afhankelijk van derden. Het is belangrijk om diverse energieopwekkingsmethoden in huizen te stimuleren, bijvoorbeeld door subsidies voor zonnepanelen en zonneboilers. Daarnaast moet er onderzoek gedaan worden naar energieopwekking op buurtniveau, zoals het plaatsen van zonnepanelen boven parkeerplaatsen en op bedrijfspanden. Ook het stimuleren van buurtgebonden warmteopwekking, zoals diepe water-water warmtepompen die zuiniger zijn dan individuele systemen, is essentieel. Het benutten van restwarmte van de industrie kan ook een waardevolle bijdrage leveren. Daarbij moeten zonnepanelen niet op vruchtbare landbouwgrond worden geplaatst, tenzij er een dubbelfunctie mogelijk is, waarbij zowel landbouw als energieopwekking kan plaatsvinden.

Ook willen we dat de provincie initiatief neemt om burgers bewust te maken van het gebruik van stroom tijdens piekmomenten om de overbelasting van het stroomnetwerk te minimaliseren. Dit helpt bij het minimaliseren van energiegebruik, wat leidt tot minder energieopwekking. Het kennisniveau en de woonsituatie van inwoners verschillen, en het moet voor iedereen

toegankelijk zijn. Door overbelasting is het moeilijk om nutsvoorzieningen aan te vragen voor woningbouw, daarom moet het gebruik van het netwerk geminimaliseerd worden. Het is cruciaal om inwoners (van zowel huur- als koopwoningen) objectief en passend advies te geven, afgestemd op hun behoeftes en woonsituatie, zonder commerciële insteek. Een onafhankelijk informatiepunt, gefaciliteerd door de overheid, kan hierbij helpen. Vergroot de kennis bij bewoners over technische mogelijkheden voor toekomstig wonen met buurtcoaches. Zorg voor betaalbaarheid om duurzaam wonen en energievoorziening toegankelijk te maken. Een gelijkvormig beleid van energiemaatschappijen voor hoog- en daltarieven is noodzakelijk. Verhoog de bekendheid en vereenvoudig subsidieaanvragen voor duurzaam wonen. Aanvraag voor subsidies voor verduurzaming, zoals zonneboilers en warmteterugwinsystemen, moeten worden gestimuleerd door energiecoaches. Waarbij de provincie een eenduidig beleid richting gemeenten moet uitdragen. Hierin moet onder andere meer ruchtbaarheid gegeven worden aan de energiecoaches. Tot slot, zorg voor een betrouwbare provinciale overheid met een langetermijnvisie om toekomstbestendige investeringen te stimuleren, rendabel te maken én te behouden.

Waarom is stroomnetwerk en -gebruik een belangrijk onderwerp?

Een randvoorwaarde voor nieuwe woningen bouwen is een toekomstbestendig, betrouwbaar, schoon, en schaalbaar elektriciteitsnet. Door zelfvoorzienend te zijn en energieneutraal op te wekken heb je minder capaciteit van het stroomnetwerk nodig. Er zijn verschillende persoonlijke en financiële belangen per woning/bewoner.

Informatievoorziening is nodig voor het creëren van draagvlak en meer begrip. Het helpt bij het optimaliseren van het stroomgebruik. Door meer kennis kunnen we een cultuurverandering bewerkstelligen. Het is belangrijk dat het advies kwalitatief goed is en wordt gegeven door gecertificeerde partijen. Er zijn nu onduidelijkheden over warmteverlies.

Er is een veranderende situatie als het gaat om energiebehoefte. Steeds meer huizen worden gasloos, wat belangrijk is in verband met de gaswinning. Nu duren procedures om daar te komen lang en is er bureaucratie. Luister naar mensen vanuit de praktijk, want voorbeelden zijn er en daar kan meer mee worden gedaan.

Het verduurzamen van alle woningen is een complex vraagstuk. Om te kunnen verduurzamen, hebben woningeigenaren advies nodig. Er zijn verschillende woningen en woningeigenaren (eigenaren en huurders).

Meer informatie over het Burgerberaad en de adviezen

Totstandkoming en samenstelling Burgerberaad Drenthe

Vragenlijst over wonen

Het Burgerberaad Drenthe volgde op een breed uitgezette vragenlijst over wonen, opgezet door onderzoekers van de Statengriffie. De volgende communicatiekanalen zijn ingezet om de vragenlijst te verspreiden onder de inwoners van provincie Drenthe:

- 30.000 brieven op basis van een gestratificeerde steekproef op postcode
- Straatwerving in Emmen en Hoogeveen en werving op scholen
- Communicatie via website, sociale media, reguliere media, Drenthe Dichtbij, flyers in alle dorpshuizen
- Drents Panel

Iedereen in Drenthe kon de vragenlijst invullen en zich aanmelden voor het Burgerberaad. In totaal hebben 6.427 inwoners uit Drenthe de vragenlijst ingevuld. De uitkomsten van de vragenlijst zijn meegenomen in het Burgerberaad.

Aanmeldingen voor het Burgerberaad

Aan het eind van de vragenlijst over wonen vroegen we inwoners of zij zich wilden aanmelden voor het Burgerberaad. Het Burgerberaad had plek voor 150 Drenten, die zich hebben aangemeld als privépersoon. Er waren veel meer geïnteresseerden in het Burgerberaad dan dat er plek was, er waren namelijk 2.359 aanmeldingen.

Gewogen loting: Drenthe in het klein

Om het Burgerberaad een goede afspiegeling te laten zijn van de Drentse samenleving, zijn van de 2.359 inwoners die zich hebben aangemeld groepen gemaakt op basis van de kenmerken geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en gemeente waarin ze wonen. De aantallen in deze groepen zijn vervolgens vergeleken met de aantallen die daadwerkelijk in provincie Drenthe wonen en deze kenmerken hebben. Daarna zijn de geïnteresseerden willekeurig ingeloot en benaderd, rekening houdend met de verhoudingen zoals die ook in de Drentse samenleving voorkomen. Zo vormden de kenmerken geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en gemeente de selectiecriteria voor deelnemers van het Burgerberaad Drenthe.

Een voorbeeld: er hadden zich meer mannen dan vrouwen aangemeld, terwijl er evenveel mannen als vrouwen in provincie Drenthe wonen. Daarom hadden vrouwen bij de loting een grotere kans benaderd te worden (gestratificeerde steekproef). Op die manier hebben we ervoor gezorgd dat de 150 deelnemers van het Burgerberaad samen zo goed mogelijk lijken op de Drentse samenleving en zo Drenthe in het klein vormen.

Selectiecriteria: verdeling achtergrondkenmerken van het Burgerberaad

Het is gelukt om een zo goed mogelijke afspiegeling van de Drentse samenleving voor het Burgerberaad in te loten. De verschillende selectiecriteria lichten we op de volgende pagina toe.

Geslacht

Er is een goede verdeling op basis van geslacht. Volgens de statistieken van Drenthe zou 50% een man moeten zijn en 50% een vrouw. Dit komt overeen met de verdeling in het burgerberaad (man: 48%, vrouw 50%, 1% beide en 1% geen van beide).

Geslacht 9	% Drenthe	Verdeling definitief ingeloot
Man	50%	48%
Vrouw	50%	50%
Beide	onbekend	1%
Geen van beide	onbekend	1%
Totaal	100%	100%

Leeftijd

Een goede verdeling op basis van leeftijd. In de tabel hieronder is te zien wat de verdeling van leeftijd in Drenthe is en hoe deze verdeling eruit ziet in de gelote groep deelnemers.

Leeftijdsgroepen	% Drenthe	Verdeling definitief ingeloot
16 - 24 jaar	12%	11%
25 - 34 jaar	12%	11%
35 - 44 jaar	13%	12%
45 - 54 jaar	17%	15%
55 - 64 jaar	18%	19%
65 - 74 jaar	16%	20%
> 74 jaar	13%	13%
Totaal	100%	100%

Opleidingsniveau

Een goede verdeling over opleidingsniveau. Er waren in verhouding meer aanmeldingen van hoogopgeleide inwoners. Het is bij de loting gelukt om alle niveaus opgeleiden in te loten zodat er een goede verdeling is over opleidingsniveau.

Opleidingsniveau	% Drenthe	Verdeling definitief ingeloot
Laag	28%	26%
Middelbaar	47%	46%
Hoog	25%	28%
Zeg ik liever niet	n.v.t.	1%
Totaal	100%	100%

Gemeenten

Een goede verdeling van inwoners over de verschillende gemeenten in Drenthe. Uit elke gemeente is een goede vertegenwoordiging op basis van de daadwerkelijke verdeling van inwoners.

Gemeente	% Drenthe	Verdeling definitief ingeloot
Aa en Hunze	5%	3%
Assen	14%	14%
Borger-Odoorn	5%	6%
Coevorden	7%	7%
de Wolden	5%	5%
Emmen	22%	23%
Hoogeveen	11%	11%
Meppel	7%	6%
Midden-Drenthe	7%	5%
Noordenveld	6%	7%
Tynaarlo	7%	7%
Westerveld	4%	5%
Anders, namelijk	0%	1%
Totaal	100%	100%

Controlevariabelen

Naast selectiecriteria zijn er vragen gesteld aan de inwoners die zich hebben aangemeld om te controleren of de ingelote deelnemers ook verschillen in kenmerken die belangrijk zijn voor het onderwerp wonen. Deze kenmerken zijn type woning (koop of huur), binnen of buiten bebouwde kom en hoeveel zorgen men zich maakt over wonen in provincie Drenthe. We zien dat er een goede verdeling is over deze achtergrondkenmerken, omdat er door de gekozen selectiecriteria een diverse groep ingelote deelnemers is ontstaan.

Procesbeschrijving en ontwikkeling van de adviezen

1 Bijeenkomst 1

In maart was de eerste bijeenkomst van het Burgerberaad Drenthe in de avond. Deelnemers werden ontvangen met een maaltijd. De bijeenkomst stond in het teken van het kennismaken met elkaar, met het proces en met het onderwerp wonen. Er is een minicollege over wonen gegeven door Bram Klouwen, algemeen directeur van Companen en expert op het gebied van wonen. Tijdens groepsgesprekken konden deelnemers aangeven waarover zij meer wilden weten binnen het vraagstuk wonen en welke procesregels ze belangrijk vonden. Samen hebben ze in deze gesprekken relevante onderwerpen en spelregels voor het proces bepaald. Als laatste was een informatiemarkt met het kennisaanbod, bestaande uit 20 posters met informatie over wonen. Deelnemers konden met stickers aangeven welke onderwerpen zij het belangrijkste en meest interessant vonden. Daarnaast konden zij zelf onderwerpen aangeven die ze misten. Uitkomst van de bijeenkomst waren 14 onderwerpen die deelnemers het meest belangrijk vonden.

2 Bijeenkomst 2

Voorafgaand aan de bijeenkomst was er een vragenlijst waardoor deelnemers hun voorkeur konden doorgeven aan de organisatie. Tijdens de tweede bijeenkomst in april hebben de deelnemers meer kennis opgedaan over het vraagstuk wonen. Er werd gestart met plenaire presentaties van deskundigen over de demografie van Drenthe, resultaten van het onderzoek naar wonen dat de onderzoekers van de Statengriffie hebben uitgevoerd, de omgevingsvisie en de woonagenda waarin de adviezen terechtkomen. Daarna gingen de deelnemers in twee rondes in gesprek met deskundigen van hun voorkeur. De groepsgesprekken werden begeleid door een gespreksbegeleider en de onderwerpen zijn gebaseerd op de opbrengst van bijeenkomst 1. Tijdens het groepsgesprek konden deelnemers vragen stellen aan de deskundigen om zich te verdiepen in het onderwerp. Meer informatie over de bijdrage van deskundigen staat in bijlage 2. Samen is gekeken naar wat belangrijke deelonderwerpen zijn, wat een ideale situatie zou zijn en welke botsende belangen en dilemma's spelen binnen het deelonderwerp. Uitkomst van de bijeenkomst waren 75 deelonderwerpen met bijhorende dilemma's.

Tussen bijeenkomst 2 en 3 heeft de organisatie de deelonderwerpen geclusterd tot 35 deelvragen.

3 Bijeenkomst 3

De derde bijeenkomst vond plaats in mei. Deze dag hebben de deelnemers gewerkt aan de adviezen. Voorafgaand aan de bijeenkomst was er een vragenlijst waarbij deelnemers hun voorkeur konden doorgeven aan de organisatie. De organisatie heeft op basis van opgegeven voorkeuren een groepsindeling gemaakt. In kleine groepjes zijn er adviezen gemaakt op de 35 deelvragen die voortkwamen uit de tweede bijeenkomst. Daarbij stonden 22 deskundigen op afroep digitaal tot de beschikking van deelnemers om hun vragen te beantwoorden en ze, op hun eigen verzoek, van kennis en informatie te voorzien. Meer informatie over de bijdrage van deskundigen staat in bijlage 2. Uitkomst van de bijeenkomst waren 104 conceptadviezen.

Daarnaast waren er acht deelnemers die als verkenner op zoek zijn gegaan naar overlap, verschillen en rode draden in adviezen. De resultaten van wat de verkenner hebben opgemerkt vormen de basis voor de rode draden beschreven op pagina 6 van dit rapport.

Tussen bijeenkomst 3 en 4 heeft de organisatie de conceptadviezen samengevoegd tot 41 conceptadviezen. Daarnaast is er feedback op de adviezen verzameld van Companen, adviesbureau op het gebied van wonen.

4 Bijeenkomst 4

In juni kwam het Burgerberaad voor de laatste keer samen. Tijdens de laatste bijeenkomst was er ruimte om de conceptadviezen te lezen en een keuze te maken welk advies ze definitief wilden maken. Deelnemers hebben in groepen de laatste inhoudelijke aanvullingen gedaan onder begeleiding van een gespreksbegeleider. Alle definitieve adviezen zijn in zijn geheel voorgelezen en op het scherm gebracht, waarna op het advies gestemd kon worden met stemkastjes. Dit in verband met de anonimiteit en onafhankelijkheid van de stemming. Resultaat zijn de 26 aangenomen adviezen die staan beschreven vanaf pagina 10 van dit rapport.

Na bijeenkomst 4 is er door de organisatie alleen een grammaticale en spellingscontrole gedaan op de adviezen.

Tussen de bijeenkomsten door

Tussen de bijeenkomsten door zijn deelnemers per e-mail op de hoogte gehouden van het proces en is er middels korte peilingen gevraagd naar hun behoeften. Daarnaast zijn de relevante documenten per bijeenkomst op een online omgeving geplaatst, waar alleen deelnemers van het Burgerberaad Drenthe toegang tot hadden. Deze besloten online omgeving is gebruikt om aan de adviezen te werken en om informatie te delen. Een overzicht van de documenten op de online omgeving staat in bijlage 3.

Bijeenkomsten op maat

Aan het eind van elke bijeenkomst vulden deelnemers een vragenlijst in, in het kader van een onderzoek dat Tilburg University, Universiteit Twente en Rijksuniversiteit Groningen samen uitvoeren¹. In deze vragenlijst werd onder andere gevraagd wat er de volgende bijeenkomsten beter kon. Zo konden de bijeenkomsten op maat, passend bij de wensen van de deelnemers, worden georganiseerd.

Proces op hoofdlijnen

¹ Het onderzoek is een samenwerking tussen het REDRESS consortium en het SPEAK UP! project.

Ter afsluiting: het spoken word

Door Renske van Oosterhout

132 Drenten druppelen binnen

In een foyer met zachte banken en behang van advies

Om 10 uur een overzicht van de plannen en wensen

Over zelfgekozen adviesgroepen, stemmen en bitterballen

Waar zijn toch de bitterballen?

Er zijn bitterballen beloofd

Er kwamen koude hapjes

Goede hapjes, prima hapjes, we hebben het niet slecht

Maar er is gezegd dat er bitterballen zouden zijn

En daar zou de overheid iets aan moeten doen

Geen ellenlange debatten met olie op elkaars vuur

Maar hup, Rutte, Wilders of Schoof, achter de frituur

Er zijn bitterballen beloofd

Er kwamen koude hapjes

Er zijn woningen beloofd

Er kwamen lege vlaktes op het eigen terrein waar vader geen huis mag bouwen voor zijn zoon

Er zijn woningen beloofd voor jonge mensen

Maar de huurwoningen in Valthe zijn niet eens te tellen, dat zijn er nul

Er zijn woningen beloofd voor oude mensen

Maar Jan van 84 zei heel treffend: Sommige ouderen in Emmermeer zien de wereld door twee schermen: Het raam en de televisie

504.129 inwoners in Drenthe

Zoveel mensen, zoveel zinnen

En waar moet je beginnen, als het je niet zint?

Wie kan je appen, bellen of waar klop je aan?

Een brief op de mat voor het burgerberaad.

Ben jij bereid voor het beraad van burger en overheid?

Ben jij bereid om 4 dagen te praten en denken over woningbeleid?

Breng jezelf en jouw verhaal.

En jullie waren bereid.

Aninja nam vrij bij de aldi

En Jesse bij het bedrijf van afbreekbare bekens

Om te praten over wetten en regels rondom het woningbeleid.

Hoe ziet de toekomst van wonen in Drenthe eruit?

Een grote vraag waar je van kan schrikken. Waar je lang over kan peinzen, van terug kan deinzen en denken 'Ik heb geen idee'.

"Toch Joelle?" Maar toch kwamen jullie hier.

Met vraagtekens en dat mag.

Met emotie en dat mag.

Want het burgerberaad is geen wedstrijd voor 'Hét briljante idee'.

Het gaat om de totale bundel van jullie ervaring en adviezen

De bundel van burgers

De bundel van mensen als jij en ik

Maar vooral ook hij, zij, hen, waar je niet op lijkt

Maar waardoor je wel, weer even anders kijkt naar de situatie

Het is de bundel van

Martijn uit Orvelte

Die daar wil blijven

24 jaar en was liever 2 jaar geleden al uit huis gegaan

Maar het lukt maar niet om een plek te krijgen in zijn eigen plek.

Tom uit Emmercompascum drukt zich de bek d'r wel tussen in het beraad

Waar hij na jaren een toevallig weerzien had met zijn oud-docent Jan

Het gaat om onze jongste van 16, Liz uit Nieuw-Amsterdam

Om Aart die na een uitstapje in Brabant zo gauw als het kon weer in Meppel is neergestreken. Want waar vind je een omgeving waarin bos, heide, water, weide en bebouwing in 1 rondje op de fiets zijn verweven.

Het gaat om Mardi van het streekje

Die nog niet dood gevonden wil worden in een stad

Geef mij maar het streekje met Naoberschap

“Leeft dat daar een beetje ‘naoberschap’?”

“Noaberschap dat leeft niet. Dat is gewoon gewoon.

Daar hoef je niet over na te denken, dat is gewoon gewoon.

Het gaat om Ina uit Erica, Tirsa uit Hoogeveen (*Niet te verwarren met Heerenveen*)

Gerard B. uit Vries, en Lammie uit Sleen.

Lammie van 69, woont in haar ouderlijk huis

Ze woonde 12 jaar, net iets verderop en heeft toen met haar ouders geruild

“Noaberschap is gewoon gewoon gewoon

We lopen niet bij elkaar over de vloer

Maar als er wat is, dan zijn we er

Van de buurvrouw mag de sleutel 's nachts niet meer in de deur

Want áls er dan wat is, dan bint we d'r veur mekaar.”

Het burgerberaad gaat om luisteren naar elkaar.

Naar jullie, met nog veel meer mensen dan ik hier kan noemen.

Want zelfs in een burgerberaad kan niet altijd iedereen bij naam worden genoemd.

Want soms zit je net in de hoek waar Fritjhof je niet ziet.

Twee vrouwen in de linkerhoek van de zaal staken twee keer hun hand op voor de adviesgroep voor het stemmen. De handen werden niet gezien en anderen werden aangewezen. Enigszins vertwijfeld gingen de handen weer naar beneden. Fritjhof had het niet gezien, dat is niet erg, dat kan. Maar hun buurman, tikte hen aan en zei zacht: ga er maar gewoon bij staan hoor.

En daar had ik in het eerste halfuur van de bijeenkomst de essentie van Het Burgerberaad te pakken.

“De overheid” kan geen handen schudden

Geen namen noemen

Geen ruzies sussen

Geen ‘Ben je veilig thuis?’ sturen

Geen welterusten kussen

“De overheid” dat zijn wij samen.

De democratie zijn wij samen

Drenthe is 504.129 verhalen.

Samen in beraad en jullie waren daarbij. En het is verder niet aan mij, maar dank! Dank jullie wel!

Want de sleutel van een leefbare toekomst ligt niet in het provinciehuis.

De sleutel van Drenthe ligt bij de buurvrouw van Lammie thuis.

Bijlage 1: Afgewezen adviezen

Hieronder volgen de adviezen die niet zijn aangenomen volgens de stemprocedure die deelnemers zelf hebben bepaald. Adviezen zijn afgewezen wanneer zij geen 66% van de stemmen hebben behaald en dus minimaal 35% van de deelnemers voor afwijzen heeft gestemd.

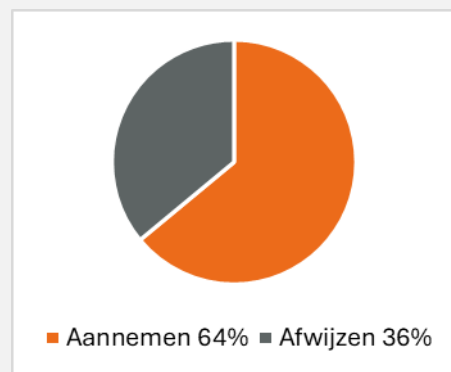
Onderwerp: Participatie

Advies 2.3 afgewezen met 36% van de stemmen: Betere informatie over bestaande informatiekkanalen voor inspraak

Wij adviseren om een duidelijke en begrijpelijke campagne op te zetten om informatiekkanalen voor inspraak veel beter onder de aandacht te brengen en pas dit structureel toe.

Toelichting op het advies

Er is best veel informatie over inspraak van inwoners beschikbaar, maar veel mensen weten dit niet te vinden of vinden de informatie vaak onduidelijk. Goede communicatie is erg belangrijk, zodat mensen weten waar ze terecht kunnen met vragen en ideeën, maar ook weten wat de mogelijkheden zijn en de regelgeving is. Inventariseer daarom wat er is en breng dit vervolgens onder de aandacht van inwoners. Neem de drempel van niet weten wat te doen weg. Zorg ervoor dat alles toegankelijk en inclusief is.

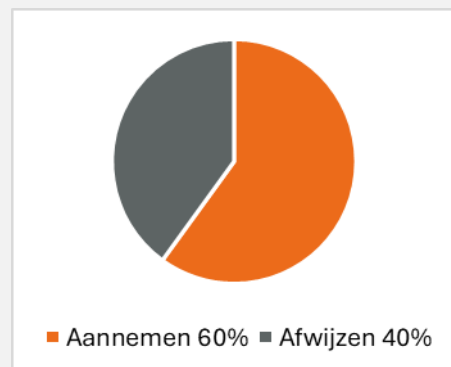
Onderwerp: Doorstroming

Advies 3.2 afgewezen met 40% van de stemmen: Brede ondersteuning voor iedereen bij iedereen

Wij adviseren dat mensen die willen doorstromen naar een andere, meer passende woning, worden ondersteund. Hierbij worden ze geholpen bij het vinden van een voor hen geschikte woonvorm én bij alles wat bij verhuizen komt kijken.

Toelichting op het advies

Dit omvat ook het beter inventariseren van het bestaande woningaanbod én woonbehoefte, zodat dit op elkaar kan worden afgestemd en mensen daarbij actief geholpen worden. Er moet praktische en financiële (ook vanuit de provincie, richting gemeenten) ondersteuning komen om drempels voor de doorstroming weg te nemen. Er moet één (onafhankelijk, fysiek en online) loket komen waar alle aanbieders en vragers bij elkaar komen. Zoals informatie over aanbod, regelgeving en subsidies, maar ook over praktische hulp bij verhuizen, zoals inpak-, verhuis- en opruimservices of het kunnen benutten van een fonds om een eenmalige bijdrage te krijgen voor verhuiskosten. De stap om te verhuizen moet kleiner gemaakt worden.

Advies 3.3 afgewezen met 38% van de stemmen: Verbeteren doorstroming verschillende doelgroepen

Wij adviseren een pakket aan maatregelen om de doorstroming voor verschillende doelgroepen te verbeteren.

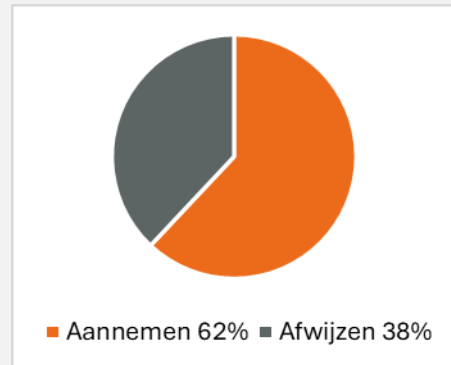
Toelichting op het advies

Woningcorporaties moeten verplicht worden om meer levensloopbestendige woningen te creëren, zodat er meer doorstroming ontstaat. In de bouw van woningen moet rekening gehouden worden met demografische ontwikkelingen, zodat woningen makkelijk aanpasbaar zijn van bijv. ouderen- naar jongerenwoningen of een woning voor gehandicapten.

Daarnaast adviseren wij het verbreden van regelingen voor de aankoop van woningen voor doelgroepen die financieel moeilijk aan een hypotheek kunnen komen, bijvoorbeeld jongeren of ZZP'ers.

Er zijn nu veel financiële regelingen voor verduurzaming en sociale huur. Wij adviseren om ook naar regelingen voor het kopen van woningen te kijken, zoals bijv. koopsubsidies voor minder bedeelden en startersleningen voor mensen die een opmaat maken in hun carrière.

Deze aanpak zorgt voor een betere doorstroming op de woningmarkt en biedt diverse doelgroepen betere woonmogelijkheden, waardoor de leefbaarheid en dynamiek in de woonwijken worden vergroot.

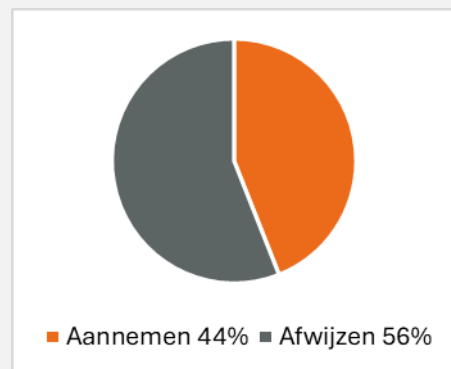

Advies 3.4 afgewezen met 56% van de stemmen: Stimuleren doorstroming van huur naar koop

Wij adviseren om doorstromen van bewoners van huurwoningen naar koopwoningen te bevorderen.

Toelichting op het advies

Er zit te weinig beweging in de doorgang van woningzoekenden en bewoners van (sociale) huurwoningen. De provincie kan subsidie beschikbaar stellen voor mensen die van huur naar vaste koopwoning gaan. Voer het Premie A-woning beleid opnieuw in. Nu is er een te grote grens in de startprijs voor mensen die langdurig huur betaald hebben. En maak een omgekeerde beweging om van koop naar huur te gaan. Maak hiervoor een samenhangend plan dat geldt in de hele provincie.

Waarom is doorstroming een belangrijk onderwerp?

Mensen met een smalle beurs moeten ook kunnen wonen. Er moet plek zijn in de samenleving voor jong en oud, rijk en arm. Doordat er niet genoeg sociale huurwoningen zijn, zijn er wachtlijsten.

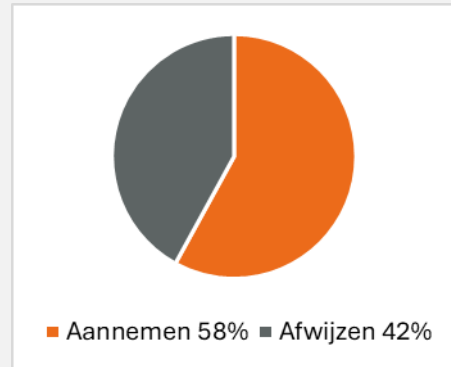
Onderwerp: Inrichting van ruimte met behoud natuur

Advies 5.1 afgewezen met 42% van de stemmen: Regie op nieuwe natuurinclusieve bebouwing

Wij adviseren dat de provincie de regie neemt op gebiedsontwikkeling. Zij doet dit door goede voorbeelden en voorwaarden op te stellen met gemeenten en bewoners voor nieuwe natuurinclusieve bebouwing.

Toelichting op het advies

Dit zorgt ervoor dat de impact op de omgeving tot een minimum beperkt wordt, terwijl bewoners meer mogelijkheden krijgen om ruimtelijk, betaalbaar en rustig te wonen binnen de provincie Drenthe. Voorbeelden van dergelijke initiatieven zijn nieuwe vormen van lintbebouwing, waarbij elke 100 meter een aantal woningen geplaatst worden in overleg, en het bouwen van twee-onder-een-kap schuurwoningen binnen een woonpleinvorm. Hierbij wordt rekening gehouden met onregelmatige afstanden en voldoende natuur tussen bebouwing in het buitengebied, wat bijdraagt aan meer biodiversiteit. We stellen voor om voorwaarden te stellen aan bewoners om biodiversiteit te garanderen, zodat de nieuwe bebouwing niet alleen mensvriendelijk, maar ook natuurinclusief is.

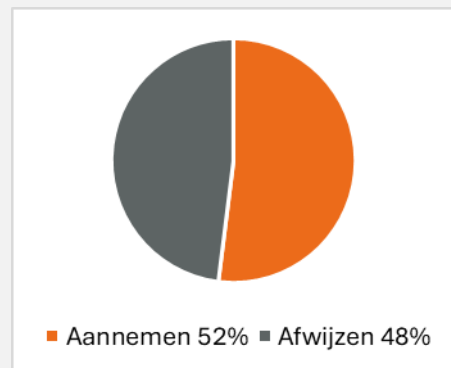
Onderwerp: Verdeling woningaanbod over doelgroepen

Advies 6.1 afgewezen met 48% van de stemmen: Oprichting van een huur- en adviescommissie

Wij adviseren de provincie om een goed werkende huur- en adviescommissie op te richten met voldoende verwerkingscapaciteit en subsidiemogelijkheden.

Toelichting op het advies

Deze commissie zal de huurprijzen in Drenthe bewaken en ervoor zorgen dat deze betaalbaar blijven voor huurders. Onderdeel daarvan moet zijn om meer geld vrij te maken voor subsidies om huurprijzen laag te houden. Maar bijvoorbeeld ook door gemeenten aan te sporen om grondprijzen tegen kostprijs aan te bieden, om betaalbaarheid te bevorderen. De commissie kan tevens toezien op de ontwikkeling van huurwoningen, door het gebruik van goedkopere, doch kwalitatieve bouwmaterialen om bouwkosten te verlagen en de betaalbaarheid van huurwoningen te verbeteren. Alles wat de betaalbaarheid van de huurwoningen raakt. De commissie zou specifiek moeten toezien op voldoende betaalbare, kleinere woningen voor starters en doorstromers. Dit kan bijvoorbeeld door spelregels op te stellen voor particuliere verhuurders. De commissie moet transparant worden samengesteld op basis van heldere provinciale regels.

Waarom is verdeling woningaanbod over doelgroepen een belangrijk onderwerp?

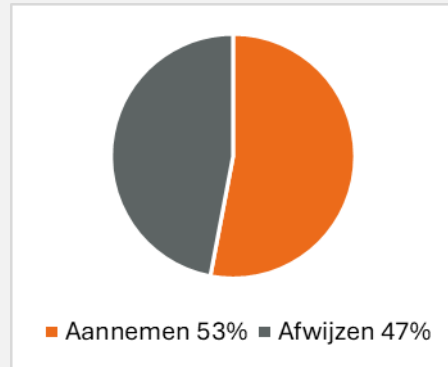
Commerciële verhuur is nodig om de huurmarkt betaalbaar te houden. Bij huurwoningen moet de focus breder zijn dan de winst alleen.

Advies 6.2 afgewezen met 47% van de stemmen: Verdeling type koop- en (sociale) huurwoningen

Wij adviseren de provincie om met gemeenten afspraken te maken om bij nieuwbouw voorrang te verlenen aan huurwoningen (gemiddeld 65% huur, 35% koop) en de sociale huur te maximaliseren (minimaal 35%).

Toelichting op het advies

Hiermee willen we het tekort aan huurwoningen aanpakken, zodat alle doelgroepen, zoals jongeren, senioren en statushouders, betaalbaar kunnen wonen en de doorstroming wordt bevorderd. Daarnaast adviseren wij de provincie om gemeenten te motiveren om bij nieuwbouw voornamelijk woningen te bouwen voor één- en tweepersoonshuishoudens, dus geen eengezinswoningen. Hierdoor wordt efficiënter gebruik gemaakt van ruimte en wordt de betaalbaarheid en duurzaamheid van woningen bevorderd. Ook stimuleren we gemeenten om tiny houses en knarrenhofjes te bouwen, zowel voor ouderen als jongeren, om diversiteit in woningaanbod te creëren. Per gemeente moet wel worden bekeken wat passend is, zodat er maatwerk per locatie kan worden geboden.

Waarom is verdeling woningaanbod over doelgroepen een belangrijk onderwerp?

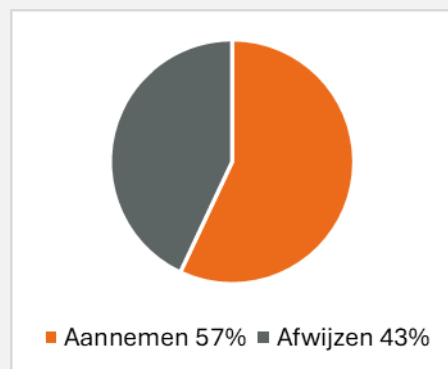
De samenstelling van huishoudens is veranderd en er zijn meer woningen nodig. Nieuwbouw bevordert de doorstroming van huurders. Hierbij moet er aandacht zijn voor een goede verdeling van koop en huurwoningen in de wijk, zodat er woningen zijn voor verschillende doelgroepen.

Advies 6.3 afgewezen met 43% van de stemmen: Binding nieuwkomers

Wij adviseren om te kijken naar de (economische) binding met de provincie van mensen die hierheen willen verhuizen en voorrang te geven aan mensen die hier komen voor werk of zich langdurig willen vestigen.

Toelichting op het advies

Dit voorkomt dat mensen naar de provincie komen om hier een vakantie- of tweede huis te kopen en zo woningen weg te nemen van mensen binnen de provincie die het echt nodig hebben. Door te filteren op (economische) binding geef je mensen van buitenaf die hier komen werken een eerlijke kans op de woningmarkt. Daarnaast adviseren wij dezelfde groepen niet te veel te centraliseren door te zorgen voor een mix van koop- en huurwoningen in de wijken. Door verschillende woonvormen in een wijk te plaatsen bevordert je integratie. Er komt een diverse samenstelling van culturen en achtergronden. De gemeenten moeten meer leiding nemen over het verdelen van de woningen en het bouwen van de wijken. Door verschillende groottes en vormen van huizen en appartementen te creëren, ontstaat er een wijk waar verschillende achtergronden een huis kunnen vinden, wat de integratie bevordert. Hierbij past ook kleinschalige en over de provincie gespreide vluchtelingenopvang.

Onderwerp: Jongeren

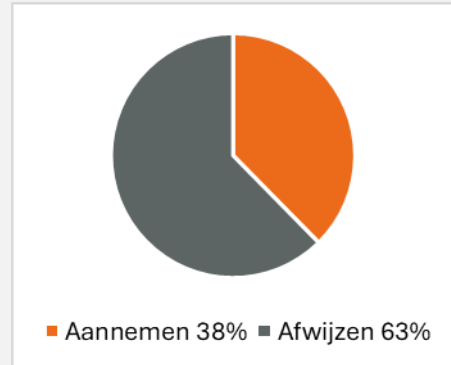
Advies 7.3 afgewezen met 63% van de stemmen: Jongeren wel voorrang

Wij adviseren om jongeren voorrang te geven op de woningmarkt.

Toelichting op het advies

Wij kiezen voor dit advies om de leefbaarheid voor jongeren in de kleine dorpen te behouden. Want jongeren moeten in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen. Dit om bijvoorbeeld Italiaanse praktijken te voorkomen, denk aan spookdorpen. Ook moeten jongeren voorrang krijgen bij sociale huurwoningen (grens huurtoeslag onder 23 jaar). Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Dus vanuit economische belangen en leefbaarheid maken wij de keus. Zo kunnen voorzieningen blijven bestaan. Dit kan bereikt worden door:

- Duidelijke spelregels te maken bij het geven van voorrang (bijvoorbeeld woon-werkverkeer).
- De 'HEMA' gemeenten centraal te stellen en door de gemeenten eromheen eraan te koppelen. Er moeten genoeg huizen beschikbaar komen.
- Advies en stimulatie van de provincie richting woningstichtingen over de te bouwen woningen. En in dorpen vooral richten op betaalbare woningen voor jongeren.

Onderwerp: Zorg

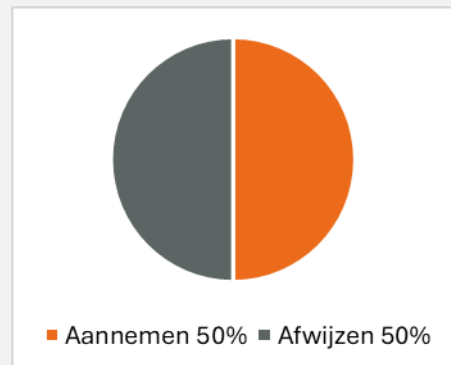
Advies 8.1 afgewezen 50% van de stemmen: Financiële stimulering van mantelzorg

Wij adviseren om mantelzorg financieel aantrekkelijker te maken door een reeks maatregelen te implementeren die mantelzorgers ondersteunen en belonen voor hun cruciale rol in de zorgsector.

Toelichting advies

Deze maatregelen moeten ervoor zorgen dat mantelzorgers en ontvangers van zorg financieel ondersteund worden en niet onnodig financieel lijden of gestraft worden onder hun zorgverantwoordelijkheden of zorgontvangst. Het erkennen en waarderen van de inspanningen van mantelzorgers is essentieel en wordt steeds belangrijker in de toekomst. De provincie dient een actieve rol te pakken om de mogelijkheden van financiële ondersteuning (of landelijke beperkingen) te onderzoeken en (landelijk, lobby?) te bewerkstelligen. Specifiek (financiële ondersteuning) stellen wij voor:

- **Niet korten van uitkeringen:** Mantelzorgers die minder kunnen werken vanwege hun zorgtaken moeten geen financiële nadelen ondervinden. Uitkeringen zoals bijstandsuitkeringen, WW, of WIA-uitkeringen mogen niet worden gekort vanwege de tijd en energie die mantelzorgers in hun zorgverantwoordelijkheden steken. Zorgontvangers mogen niet worden gekort of anderszins financieel 'gestraft'.
- **Financiële vergoedingen:** Er moeten financiële vergoedingen verstrekt worden aan mantelzorgers die minder uren kunnen werken vanwege hun zorgtaken. Deze vergoedingen kunnen helpen om de inkomsten te compenseren die zij verliezen door hun mantelzorg.

- **Fiscale voordelen:** Overweeg het introduceren van fiscale voordelen, zoals belastingaftrekken of -kortingen, voor mantelzorgers en zorgontvangers om hun financiële lasten te verlichten.
- **Subsidies en toeslagen:** Introduceer specifieke subsidies en toeslagen voor mantelzorgers om extra kosten die zij maken te dekken, zoals reiskosten, medische benodigdheden, of aanpassingen aan de woning van de zorgbehoevende. Zorgontvangers mogen niet worden gekort op subsidies en toeslagen door ontvangst van zorg door een mantelzorger.
- **Werkgeversondersteuning:** Stimuleer werkgevers om flexibele werktijden en thuiswerkopties aan te bieden voor werknemers met mantelzorg verantwoordelijkheden. Dit kan door middel van subsidies of belastingvoordelen voor bedrijven die dergelijke regelingen faciliteren.

Waarom is zorg een belangrijk onderwerp?

Eenzaamheid is een onderwerp dat speelt. Daar hoort aandacht voor te zijn. Door ouderen en mensen met een zorgbehoefte ondersteuning te bieden wordt ook eenzaamheid tegengegaan. De nabijheid van familie, mantelzorgers en omzien naar elkaar kan hierbij helpen.

Onderwerp: Buurthuizen en multifunctionele gebouwen

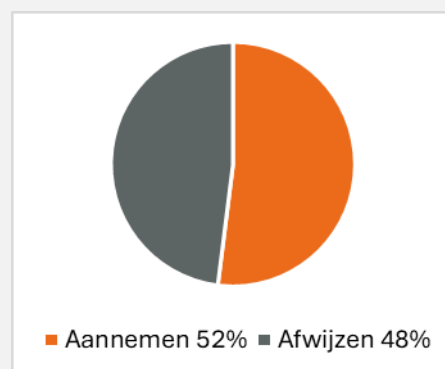
Advies 9.1 afgewezen met 48% van de stemmen: Investeren in goed beheerde ontmoetingsplekken

Wij adviseren om te zorgen voor een goed functionerend buurthuis/multifunctionele accommodatie in elke stadswijk en dorp met actieve beheerders.

Toelichting op het advies

Noot: Dit advies is ter ondersteuning van de realisatie van o.a. advies 2.5 participatieplan van het burgerberaad.

Een centraal punt zorgt ervoor dat mensen elkaar tegenkomen, waardoor omzien naar elkaar laagdrempeliger wordt (bekend maakt bemind). Door sport, verenigingen, muziekavonden, cursussen, samen eten, verjaardagen vieren en dergelijke op één plek te organiseren, wordt cohesie gestimuleerd. Gezamenlijke activiteiten spelen een belangrijke rol in het verstrekken van saamhorigheid en onderlinge ondersteuning. Door een centraal punt kunnen voorzieningen worden behouden, waardoor mensen blijven wonen en niet verplaatsen. Met een buurthuis kunnen sociale problemen in de toekomst voorkomen worden. Dit kan bereikt worden door:

- De (betaalde) beheerder is actief en sociaal vaardig in het werven en behouden van vrijwilligers.
- De beheerder zet activiteiten op en promoot deze. Voorbeeld van activiteiten: inloop met koffie, buurtfeest, dans/muziekavonden met bandjes, kinderactiviteiten in vakanties, filmavond.
- De beheerder heeft een signaleringsfunctie bij maatschappelijke en financiële problemen binnen de wijk/het dorp.
- De gemeente moet het gebouw en een goede beheerder financieren.
- MKB kan een rol spelen bij buurthuizen en multifunctionele gebouwen. Bijvoorbeeld hotels kunnen ruimtes faciliteren voor buurtverenigingen of lokale initiatieven.
- Inventariseren wat de behoefte is per dorp en waarom inwoners naar een multifunctioneel gebouw gaan.

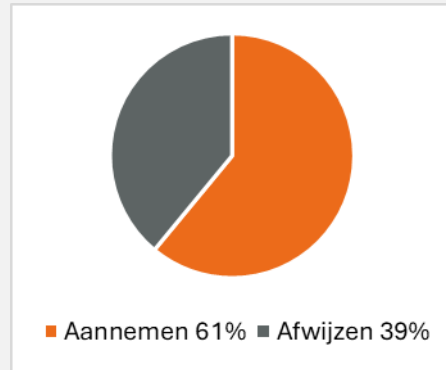
- Haalbaarheidsstudie opzetten: mogelijk om eenmalige kosten voor opbouw bij gemeente neer te leggen en exploitatie bij dorpen neer te leggen.
- Het MKB shop-in-shop-principe kan hiervoor gebruikt worden en dus gestimuleerd worden. Door locaties bij elkaar te brengen kunnen kosten gecombineerd worden en gezamenlijk gedragen worden.

Advies 9.2 afgewezen met 39% van de stemmen: Combinatie van medische en sociale voorzieningen

Wij adviseren om in woonwijken en woonkernen multifunctionele centra te realiseren, waarbij medische voorzieningen en sociale activiteiten gecombineerd worden.

Toelichting op het advies

Ouderen en mensen met een zorgbehoefte willen vaak zo lang mogelijk zelfstandig in hun eigen sociale en vertrouwde omgeving blijven wonen met minimale zorgkosten. Multifunctionele centra kunnen daarbij helpen door een duo-functie van buurthuizen te creëren, waarbij de ruimtes gebruikt worden voor medische zorgverlening en voor sociaal-culturele activiteiten. Deze centra moeten goed bereikbaar zijn met buurtbus en taxi. Mogelijk kan het vervoer naar centrale zorginstellingen efficiënter ingedeeld worden in tijdsblokken. Verder kunnen multifunctionele gebouwen gecombineerd worden met andere functies, zoals basisscholen, kinderopvang en kleine winkels met beperkte openingstijden. Ook kunnen mensen met een uitkering betrokken worden.

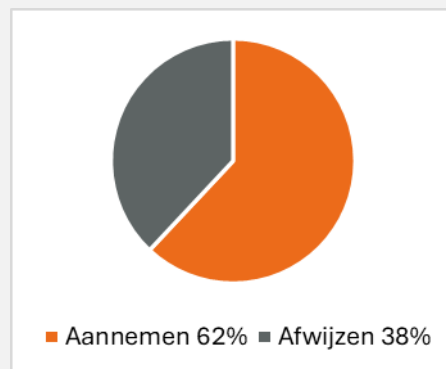
Onderwerp: Uitbreiding

Advies 12.2 afgewezen met 38% van de stemmen: Tiny houses aantrekkelijk voor iedereen

Wij adviseren om subsidies beschikbaar te stellen en soepelere regelgeving vanuit gemeenten voor zowel het huren als het kopen van tiny houses. De provincie moet hierin een regierol nemen.

Toelichting op het advies

Deze subsidies moeten ervoor zorgen dat tiny houses een aantrekkelijke woonoptie worden voor iedereen, ongeacht inkomen of leeftijd. Door deze subsidies kunnen meer mensen profiteren van de voordelen van tiny houses, zoals betaalbaarheid, duurzaamheid en flexibiliteit. Een belangrijk aspect van deze subsidieregeling zou moeten zijn dat er ook gebruik gemaakt kan worden van bestaande, verouderde recreatieparken. Hierdoor hoeft er geen nieuwe ruimte beschikbaar gesteld te worden, wat gunstig is voor het behoud van natuur en landschap. Het revitaliseren van deze parken voor tiny houses draagt bij aan efficiënter ruimtegebruik en behoudt tegelijkertijd groenvoorzieningen. Om financiering mogelijk te maken zou de provinciale overheid garant moeten staan. Om kwaliteit te waarborgen moet er een apart bouwbesluit komen voor tiny houses. Wij adviseren de provincie om samen met woningbouwcorporaties te kijken naar hun rol in het bouwen en beschikbaar stellen van grond voor tiny houses.

Waarom zijn tiny houses een belangrijk onderwerp?

Met tiny houses verandert het woningaanbod en zijn er sneller nieuwe woningen. Zo kan er flexibel ingespeeld worden op de woningvraag. Het is mogelijk om tiny houses te combineren met duurzaamheid en zelfvoorzienend wonen.

Onderwerp: Circulair verduurzamen

Advies 14.2 afgewezen met 40% van de stemmen: Stimuleer circulair bouwen en communiceer over de voordelen ervan

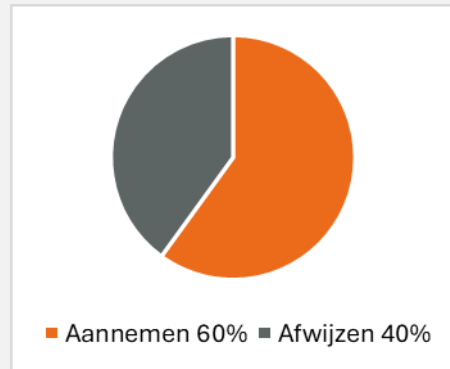
Wij adviseren om alternatieve bouwwijzen en herbruikbaarheid van materialen te stimuleren en om beter te communiceren over de voordelen ervan.

Toelichting op het advies

Voorbeelden van circulair bouwen zijn houtskeletbouw en modulaire prefab containerbouw. Deze bouwmethoden verminderen de kosten, zijn duurzamer, snel te plaatsen en CO²-neutraal. Om dit te bereiken, moeten verschillende stappen worden genomen. Houtskeletbouw kan gestimuleerd worden door de aanplanting van gefaseerde bosbouw in Drenthe, zodat er continu materialen beschikbaar blijven voor de woningbouw in Drenthe. Dit kan bereikt worden door goede voorlichting over de voordelen te geven en, indien nodig, door aanpassing van wet- en regelgeving.

Modulaire prefab containerbouw kan worden bevorderd door zeecontainers om te bouwen en deze in hun geheel te plaatsen, zodat ze aan- en afgekoppeld kunnen worden en geschikt zijn voor iedere levensfase. Hierbij moet gekeken worden naar locaties met voorzieningen voor containerbouw, zodat er duurzame buurten ontstaan in plaats van tijdelijke oplossingen.

Daarnaast is het dus belangrijk om bewustwording over alternatieve woonvormen te vergroten onder doelgroepen zoals verzekeraars, bouwbedrijven, consumenten, gemeenten en de provincie. Wij adviseren dat de provincie ervoor zorgt dat de voordelen van circulair bouwen voor inwoners en betrokkenen zichtbaar worden. Hierdoor worden mensen bewuster van de keuzes die ze kunnen maken in de circulariteit, wat leidt tot minder afval. Circulariteit is essentieel om de jeugd een toekomst te geven. De provincie stimuleert adaptief bouwen. De provincie creëert draagvlak bij gemeenten voor circulair bouwen en verbouwen.

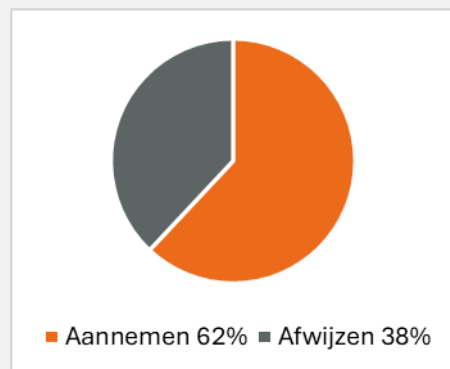
Onderwerp: Stroomnetwerk en -gebruik

Advies 15.3 afgewezen met 38% van de stemmen: Zorg voor gasaansluiting bij nieuwbouw

Wij adviseren de provincie om in gesprek te gaan met de rijksoverheid over het besluit om geen infrastructuur voor gas aan te leggen bij nieuwbouw te herzien.

Toelichting op het advies

Gasloos wonen wordt nu vertaald door het niet aanleggen van de infrastructuur bij nieuwbouw. Ons advies is dit besluit terug te draaien en de infrastructuur voor gas wel aan te leggen, t.b.v. gebruik van alternatieve gassoorten. Dus in plaats van specifieke gasleidingen de aanleg van bijvoorbeeld mantelbuizen zodat er in de toekomst flexibiliteit is de infrastructuur en de toepassing van verschillende energiebronnen. Om in te kunnen blijven spelen op toekomstige ontwikkelingen.

Bijlage 2: Bijdrage deskundigen

Voor het Burgerberaad zijn diverse sprekers en deskundigen betrokken geweest. In de tweede bijeenkomst waren er deskundigen aanwezig aan wie deelnemers vragen konden stellen. Tijdens de derde bijeenkomst waren de deskundigen als hulplijn beschikbaar. Deelnemers konden de deskundigen bereiken door ze via MS Teams te bellen en hen een vraag te stellen.

In totaal waren er 22 verschillende deskundigen die het burgerberaad hebben geïnformeerd. Hieronder staat een overzicht van deskundigen per thema en organisatie.

Thema deskundige	Organisatie
Aandachtsgroepen en wonen	VitaleHuisvesting.nl
	KAW
Verdeling Koop/huur en sociale huur	Woonbond
	Companen
Inrichting ruimte en gebiedsontwikkeling	PAU
	Companen
	KAW
Inrichting ruimte en overige functies	Provincie Drenthe
Leefbaarheid	CMO Stamm
	Companen
	Provincie Drenthe
Ouderen	Actium
	KAW
	Companen
	Provincie Drenthe
Capaciteit stroomnetwerk (netcongestie)	Provincie Drenthe
Verduurzaming woningen	Energieloket Drenthe
	Companen
	Provincie Drenthe
Regelgeving en proces	Provincie Drenthe

Nieuwe woonvormen	VitaleHuisvesting.nl
	KAW
	Companen
	Provincie Drenthe
Inbreiden/woonvormen	KAW
	Companen
Betaalbaarheid en bestaanszekerheid	CMO Stamm
	Companen
	Provincie Drenthe
Uitbreiding/woonvormen	Onix NL
	KAW
	Companen
Jongeren	Rijksuniversiteit Groningen
	KAW
	Companen
	Provincie Drenthe
Wonen en zorg	Companen
	KAW
	Provincie Drenthe
Bevolking Drenthe	Trendbureau Drenthe
Woononderzoek van de Statengriffie	Drents Parlement
Omgevingsvisie en woonagenda	Provincie Drenthe

Bijlage 3: Overzicht van gedeelde informatie

Via een gedeelde online omgeving is informatie gedeeld met de deelnemers voor het Burgerberaad. Deze omgeving was besloten en alleen toegankelijk voor deelnemers. Hier stonden bijvoorbeeld PowerPoint presentaties van de bijeenkomsten, foto's van de opbrengst, ingezonden informatie van de provincie Drenthe en ingezonden informatie van andere organisaties. Hieronder staat beschreven welke informatie gedeeld is met deelnemers.

Map Algemeen

Map: ingezonden informatie door Provincie Drenthe

- Woononderzoeken Noord Drenthe
- Woononderzoeken Zuid-Oost Drenthe
- Woononderzoeken Zuid-West Drenthe
- Startdocument Burgerberaad Drenthe

Map: inspiratie woonvormen Buitenland

- Voorbeelden op het gebied van zorg
- Woningnood in grote steden in het buitenland
- Woonvormen buitenland

Map: inspiratie woonvormen Nederland

- Rapport voorbeelden woonoplossingen in kleine gemeenten
- Wetenschappelijk artikel alternatieve woonvormen
- Woningdelen Nederland
- Woonoplossingen volgens Rijksoverheid

Overzicht van de verdeling van deelnemers van het Burgerberaad Drenthe
Contactgegevens van de vertrouwenspersoon
Woononderzoek onder inwoners van Drenthe

Map Bijeenkomsten

Map: Bijeenkomst 1 – 11 maart

- Map cartoons
- Map foto's van de posters tijdens de groepsgesprekken
- Map posters van de themamarkt met stickers
- Posters van de themamarkt
- Presentatie bijeenkomst 1
- Vragen en antwoorden minicollege Bram Klouwen

Map: Bijeenkomst 2 – 12 april

- Filmpjes van de posters uit de groepsgesprekken
- Filmpjes van de presentaties tijdens het plenaire deel
- Foto's van de posters uit de groepsgesprekken
- Informatie van deskundigen
- Antwoorden op vragen uit Mentimeter
- Presentatie bijeenkomst 2

Map: Bijeenkomst 3 – 17 mei

- Marjolein Vulpes – Vraag en Antwoord
- Opbrengst bijeenkomst 3
- Presentatie bijeenkomst 3
- Map cartoons

Map: Bijeenkomst 4 – 8 juni

- Conceptadviezen start bijeenkomst 4
- Definitieve adviezen bijeenkomst 4
- Presentatie bijeenkomst 4
- Rode draden definitief
- Voorwoord definitief
- Map cartoons
- Feedback van Companen op de conceptadviezen

Bijlage 4: Aanwezigheid deelnemers

In de tabel hieronder staat de aanwezigheid van de deelnemers per bijeenkomst.

Aanwezigheid per bijeenkomst	Bijeenkomst 1 – 11 maart	Bijeenkomst 2 – 12 april	Bijeenkomst 3 – 17 mei	Bijeenkomst 4 – 8 juni
Totaal aantal deelnemers Burgerberaad	162	161	157	157
Totaal aantal deelnemers dat niet meer meedoet aan het Burgerberaad	5	6	10	10
Aantal aanwezig bij bijeenkomst	155	143	136	131
Aantal afwezig bij bijeenkomst	7	18	21	26

In de tabel hieronder staat het aantal keer aanwezig.

Aantal keer aanwezig	Aantal deelnemers
4 keer aanwezig	115
3 keer aanwezig	27
2 keer aanwezig	8
1 keer aanwezig	8
0 keer aanwezig	9
Totaal	167

